
CRNOGORSKA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI 1977-1990

Dragutin Papović

In this paper we analysed the work of the Montenegrin Academy of Science and Art from 1977 to 1990. We analysed the organisation of the Academy, its personnel, work on projects, relations with the state, financing and international activities. We especially focused on the Academy's attitude towards the identity issues of Montenegro as well as towards the political changes which happened in the period 1988 - 1990.

Nakon osnivanja 1976. godine rad CANU se, prvenstveno, odvijao kroz: Odjeljenje prirodnih nauka, Odjeljenje društvenih nauka i Odjeljenje umjetnosti. Odjeljenja su definisala projekte, koje je potom usvajala Skupština Akademije i oni su kandidovani za finansiranje kod Samoupravne interesne zajednice (SIZ) za naučne djelatnosti SR Crne Gore. Novac za finansiranje redovne djelatnosti Akademije najvećim dijelom je dolazio iz republičkog budžeta. Nakon usvajanja projekata i dobijanja novca za njih, Odjeljenja su njihovu realizaciju upućivala odborima kojima su, uglavnom, rukovodili članovi iz radnog sastava Akademije, s tim što je na tim projektima bilo angažovano na desetine spoljnih saradnika.

Odjeljenje prirodnih nauka je 1977. imalo 18 članova, od kojih 13 u radnom sastavu.¹ Odbor za zaštitu i unapređenje životne sredine je rukovodio istoimenim projektom. Odbor za projekat „Proučavanje prirode i prirodnih bogatstava Crne Gore“ formiran je 1976. godine, a projekat je koncipiran 1978. godine. Odbor za medicinske nauke je konstituisan 1976. godine, i to kao Odbor za projekat „Proučavanje patologije stanovništva Crne Gore“. Prva verzija ovog projekta usvojena je 1979. godine. Odbor za matematičke, fizičke i hemijske nauke je konstituisan 1979. godine, ali nije imao projekte već je radio na organizovanju i povezivanju kadrova u tim naukama.²

Odjeljenje društvenih nauka je 1977. godine imalo 8 članova u radnom sastavu i 4 člana van njega. Odjeljenje je radilo na projektima: „Izučavanje izvora za istoriju Crne Gore“, „Crna Gora u velikoj istočnoj krizi 1875-1878“ i „Proučavanje pomorstva Crne Gore“. Projekat „Arheološko rekognosciranje teritorije Crne Gore“ pokrenut je 1978. godine i njime je rukovodio Odbor za arheologiju.³

Odjeljenje umjetnosti je od formiranja Akademije, preko projektnih odbora, radilo na kritičkom izdanju djela: Petra II Petrovića Njegoša, Stefana Mitrova Ljubiše i Marka Miljanova Popovića. Odbor za jezik i književnost je 1980. podijeljen na Odbor za jezik i Odbor za književnost. Odbor za jezik je 1981. godine pokrenuo dugoročni projekat „Crnogorski dijalekatski i onomastički kompleks“ koji je objedinio tri prethodna projekta: „Crnogorski narodni govori“, „Izrada lingvističkih atlasa“ i „Onomastička proučavanja u Crnoj Gori“.⁴ Odbor za književnost je pokrenuo projekat „Proučavanje crnogorske književnosti“. U okviru Odjeljenja umjetnosti 1978. godine

---

¹ CANU, Godišnjak 1977, knjiga V, Titograd, 1979, str. 65.

² CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 151.

³ Isto, str. 157.

⁴ Isto, str. 172.

formirani su Odbor za likovne umjetnosti i Odbor za muzičku umjetnost. Odbor za muzičku umjetnost je 1981. godine izradio projekat „Muzikološka i etnomuzikološka istraživanja u Crnoj Gori“, koji je prihvaćen od SIZ-a za naučne djelatnosti.⁵

CANU je smatrala da postojanje Odjeljenja i Odbora nije dovoljno za realizaciju naučnoistraživačkih zadataka, i da je nepohodno osnivanje centara i instituta. Odbor za jezik i književnost je 1978. godine pripremao osnivanje Instituta za jezik i književnost. Planirano je da Institut počne s radom 1980. godine.⁶ U oktobru 1980. na sjednici Predsjedništva CANU donešena je odluka o osnivanju Centra za istraživanje i studije kulturnog nasljeđa Crne Gore, i da se Centar formira čim za to budu stvoreni uslovi.⁷ Za formiranje ovog Centra obrazovan je i poseban Odbor za istraživanje i studije kulturnog nasljeđa.

Poseban zadatak CANU je bio da se posveti kapitalnim projektima, kao što su Enciklopedija Crne Gore i proučavanje crnogorske nacije. O izradi Enciklopedije u CANU se razgovaralo 1976. i 1977. godine. U februaru 1978. godine Akademija je najavila početak na izradi Enciklopedije.⁸ To je dogovoreno između predstavnika Akademije, Predsjedništva SR Crne Gore i Centralnog komiteta Saveza komunista (CKSK) Crne Gore.⁹ Kako bi se sačinio detaljan plan i način obrade pojmova koji će ući u Enciklopediju, predviđeno je održavanje nekoliko skupova eminentnih naučnih i javnih radnika. No, ubrzo se pokazalo da je ova opredijeljenost Akademije bila samo verbalna, a crnogorska vlast je za izradu Enciklopedije 1980. godine osnovala Leksikografski zavod Crne Gore. Predsjedništvo CANU je

---

⁵ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 176.

⁶ CANU, Godišnjak 1978, knjiga, VI, Titograd, 1980, str. 62.

⁷ CANU, Godišnjak 1980, knjiga VIII, Titograd, 1982, str. 82.

⁸ Radni a ne reprezentativni karakter Akademije, „Pobjeda“, 28. II 1978, str. 13.

⁹ CANU, Godišnjak 1978, knjiga, VI, Titograd, 1980, str. 39.

podržalo osnivanje Leksikografskog zavoda Crne Gore, ali je odbilo ideju da zavod radi u sastavu Akademije.¹⁰

CANU je od januara 1977. godine radila i na organizovanju skupa „Nacionalno pitanje u teoriji i praksi KPJ (SKJ)“. Do kraja 1978. prijavljeno je oko 20 referata, od kojih je samo manji dio obrađivao teme vezane za crnogorsko nacionalno pitanje. To je bio razlog da se održavanje skupa odloži.¹¹

Jedan od trajnih zadataka bilo je primanje novih članova CANU pa je prvi izbor novih članova nakon osnivanja obavljen na vanrednoj Skupštini CANU 24. juna 1977.¹² Pored toga, CANU je uspjela da angažuje veliki broj spoljnih saradnika. Do kraja 1979. godine u rad CANU bilo je uključeno, kroz komisije i radna tijela, skoro 200 naučnih radnika.¹³

I pored disperzivne organizacione i kadrovske strukture, u periodu od 1977. do 1981. godine ni jedan projekat nije okončan, a rad na većini projekata je stagnirao. Tako je u Odjeljenju prirodnih nauka stagnirao rad na projektu „Zaštita i unapređenje čovjekove sredine“. Više uspjeha je postignuto na projektu „Proučavanje prirode i prirodnih bogatstava Crne Gore“, ali ni ovaj projekat nije bio završen.¹⁴ Treći projekat u ovom Odjeljenju „Proučavanje patologije stanovništva Crne Gore“ kasnio je jer nije bio dobro osmišljen i jer je dio ranijih učesnika projekta prešao na druge dužnosti.¹⁵ Identično je bilo i

---

¹⁰ Zapisnik sa XXXIX sjednice Predsjedništva CANU, Godišnjak 1980, knjiga VIII, Titograd, 1982, str. 72.

¹¹ CANU, Godišnjak 1978, knjiga, VI, Titograd, 1980, str. 49.

¹² Za dopisne članove su izabrani: Vuković Čedo, Vukotić Dušan, Zogović Branislav, Pavićević Vuko, Stanić Vojislav i Tomanović Luka, dok je u članstvo van radnog sastava izabran Božović Borislav. Izborna skupština CANU, Godišnjak 1977, knjiga V, Titograd, 1979, str. 57.

¹³ Izvještaj o radu Akademije u 1979. godini, Godišnjak 1980, knjiga VIII, Titograd, 1982, str. 19.

¹⁴ CANU, Godišnjak 1978, knjiga, VI, Titograd, 1980, str. 54.

¹⁵ Isto, str. 55.

u ostalim Odjeljenjima. Solidan uspjeh do 1981. godine CANU je zbilježila jedino u organizovanju naučnih skupova i u izdavačkoj djelatnosti.¹⁶

Predsjedništvo CANU je tvrdilo da je najveći krivac za to način finansiranja Akademije, odnosno njena zavisnost od novca SIZ-a za naučnu djelatnost SR Crne Gore, te da je način finansiranja preko SIZ-a za naučne djelatnosti neodrživ.¹⁷ No, izvještaji o finansijskom poslovanju CANU iz tog perioda govore drugačije, i ukazuju na to da je, i pored problema u finansiranju i odnosima sa SIZ-om za naučne djelatnosti, CANU imala novca da završi bar neke projekte.

CANU je 1977. imala prihod od približno 8,1 milion dinara.¹⁸ Prosječna zarada u Crnoj Gori bez poreza 1977. godine bila je

---

¹⁶ Održani su naučni skupovi: „Rikardo, Marks, Lenjin i savremena ekonomska misao“ (1977), „Pogled na svijet“ (1978), „Predmet i metod izučavanja patrijarhalnih zajednica u Jugoslaviji“ (1978), „Problemi samoupravnog privrednog sistema“ (1980), „O tradicionalnim i savremenim vrijednostima“ (1980) i „Simpozijum o Skadarskom jezeru“ (1980). Objavljeni su zbornici radova „Zaštita čovjekove sredine u Crnoj Gori“ (1978) i „Rikardo, Marks Lenjin i savremena ekonomska misao“ (1978). Posebna izdanja: Dragutin P. Vukotić, „Etiologija urolitijaze“ (1977), Bošković Radosav, „Odabrani članci i rasprave“ (1978), Zarija Bešić, „Geologija Crne Gore, stratigrafija i fascijalni sastav Crne Gore, knjiga I, sveska 2“ (1978) i Pejović Đoko, „Društveno-filozofski pogledi u Crnoj Gori od početka 19. do sredine 20. vijeka“ (1980). Objavljena je knjiga Vukića Pulevića „Bibliografija o flori i vegetaciji Crne Gore“ (1980). Objavljen je „Katalog izdanja (CANU): 1973-1978“ (1978). Zajedničko izdanje sa JAZU „Kotorski spomenici“ (1980). Objavljeno je i: pet Godišnjaka, dva Glasnika Odjeljenja društvenih nauka, dva Glasnika Odjeljenja prirodnih nauka i dva Glasnika Odjeljenja umjetnosti.

¹⁷ Isto, str. 52.

¹⁸ Ostvarenje finansijskog plana CANU za 1977, Godišnjak 1977, knjiga V, Titograd, 1979, str. 93.

3.664 dinara.¹⁹ Iz budžeta SR Crne Gore dobila je oko 4,2 miliona dinara, odnosno onoliko koliko je tražila, dok je SIZ za naučnu djelatnost dodijelio CANU 1,24 miliona dinara, a ostali dio novca je, uglavnom, prenešen iz 1976. godine. Iako su predstavnici Akademije tvrdili da je to nedovoljno, većina sredstava za naučnoistraživački rad nije potrošena. Tako je za rad tri Odjeljenja i izdavačku djelatnost tokom 1977. godine obezbijeđeno oko 3,82 miliona dinara, utrošeno 1,46 miliona, a u 1978. godinu prenešeno 2,36 miliona dinara.²⁰ S druge strane, CANU je na funkcionalne i materijalne rashode (lične dohotke, akademijske dodatke, putne troškove, doprinose na lične dohotke i stručnu službu) utrošila oko 2,6 miliona dinara, ili gotovo duplo više u odnosu na projekte i izdavačku djelatnost. I pored žalbi na mala sredstva, CANU je tokom 1977. od ostvarenih 8,1 miliona dinara, potrošila oko 4,7 miliona dinara, dok je oko 3,4 miliona prenijela u 1978. godinu.²¹

Akademija je na isti način poslovala i narednih godina. SIZ za naučne djelatnosti nije odobrio sredstva za svaki projekat, a sredstva za odobrene projekte uplaćivao je uglavnom u drugom dijelu godine, što je uzrokovalo kašnjenje u njihovoj realizaciji. No, to ne može biti opravdanje CANU za prolongiranje svakog projekta i za višegodišnje kašnjenje. Glavni problem je bilo to što su projekti izvršavani bez radnih ugovora ili ti ugovori nisu poštovani. Članovi u radnom sastavu su, bez obzira na aktivnost, primali mjesečne dodatke, a na lična primanja je išao najveći dio novca za redovan rad Akademije. Glavni finansijeri (Republika i SIZ za naučne djelatnosti) su tolerisali takvo ponašanje Akademije, a nije bilo ni unutrašnje revizije. Tu je bio

---

¹⁹ Zarade u Republici Crnoj Gori 1965-2005, Monstat, Podgorica, 2006, str. 14.

²⁰ CANU, Godišnjak 1977, knjiga V, Titograd, 1979, str. 96.

²¹ Isto, str. 98.

problem. Trebalo je uvesti racionalnije poslovanje, strožije uslove u izradi projekata, i akademske dodatke i lična primanja akademskog osoblja vezati za realizaciju projekata, a ne za zagarantovana primanja.

Kako bi rad CANU postao efikasniji, 1981. godine došlo je do promjena u organizaciji Akademije. Usvojen je novi Zakon o Akademiji, raspisan je konkurs za nove članove i usvojen je petogodišnji plan kako bi se uvelo više reda u planiranje i ostvarivanje naučnoistraživačkih projekata, organizovanje naučnih skupova i izdavačku djelatnost.

Prema Zakonu o CANU iz 1981. godine, Akademija je bila samoupravna organizacija iz oblasti nauke i umjetnosti koja organizuje, razvija i podstiče sve vidove naučnog i umjetničkog stvaralaštva s ciljem da doprinese unapređivanju nauke i umjetnosti, razvoju proizvodnih snaga i jačanju socijalističkih samoupravnih društvenih odnosa.²² Zadatak Akademije je bio da, naročito, doprinosi jačanju ravnopravnosti i učvršćivanju bratstva i jedinstva među narodima i narodnostima, i razvijanju saradnje u oblasti nauke i umjetnosti u zemlji i inostranstvu.²³

Saglasnost na Statut Akademije davala je Skupština SR Crne Gore. Akademija se, prvenstveno, finansirala neposrednom slobodnom razmjenom rada sa organizacijama udruženog rada u okviru ili preko SIZ-a za naučne djelatnosti SR Crne Gore i iz budžeta Republike.

Akademija je imala članove u radnom sastavu, dopisne članove i počasne članove. U radnom sastavu Akademije bili su: redovni članovi (akademici), vanredni članovi i članovi saradnici.²⁴ Za člana u radnom sastavu Akademije mogao je da se izabere jugoslovenski državljanin koji je imao prebivalište na

---

²² Zakon o CANU, Godišnjak 1981, knjiga IX, Titograd, 1983, str. 149.

²³ Isto, str. 150.

²⁴ Isto, str. 151.

teritoriji SR Crne Gore, čime je uveden rezidencijalni uslov za članstvo u radnom sastavu Akademije. To je bila najveća promjena u odnosu na prethodne zakonske i statutarne odredbe. Kao izuzetak, u radni sastav Akademije mogao je da se izbere naučnik ili umjetnik jugoslovenski državljanin koji nije imao prebivalište u Crnoj Gori, pod uslovom da je njegov/njen rad predstavljao trajan doprinos u ostvarivanju programa od posebnog značaja za Akademiju ili naučnu organizaciju u Republici koja učestvuje u realizaciji programa Akademije. Za dopisnog člana je mogao da se izabere istaknuti naučnik ili umjetnik državljanin SFRJ čije je prebivalište van teritorije SR Crne Gore, pod uslovom da njegovi rezultati predstavljaju visoko dostignuće i uživaju opšte priznanje.

Članove Akademije je na posebnoj sjednici birala Skupština Akademije, na kojoj su učestovale samo delegacije Odjeljenja. Za člana Akademije je biran kandidat koji je dobio dvije trećine glasova svih delegacija Odjeljenja.²⁵ Članstvo u Akademiji je bilo doživotno, i moglo je prestati samo u slučajevima predviđenim statutom Akademije.²⁶

Organ upravljanja Akademije je bila Skupština. Nju su činile delegacije Odjeljenja i delegacije Skupštine SR Crne Gore i Univerziteta „Veljko Vlahović“. Skupština SR Crne Gore i Univerzitet su imali po tri delegata u Skupštini Akademije, i to je bila jedna od najvećih novina u Zakonu i Statutu. Time se delegatski sistem, u skladu sa osnovnim principima samoupravnog političkog sistema, uveo i u rad CANU. Delegaciju Odjeljenja u Skupštini CANU činili su svi članovi Odjeljenja u radnom sastavu. U radu Skupštine su mogli da učestvuju i dopisni članovi, bez prava odlučivanja. Skupština je donosila Statut, raspisivala izbore za članove, utvrđivala broj članova koji će se birati za pojedine oblasti nauke i umjetnosti, birala članove, osnivala

---

²⁵ Isto, str. 152.

²⁶ Isto, str. 153.

Odjeljenja, birala članove Predsjedništva, donosila program rada, donosila finansijski plan i završni račun Akademije. Predsjedništvo je bilo izvršni organ Skupštine Akademije, a članovi Predsjedništva su se birali iz reda redovnih članova na period od dvije godine. Predsjednik CANU je predstavljao Akademiju, predsjedavao sjednicama Skupštine i Predsjedništva. Bira se iz reda redovnih članova Akademije.

Komisija za izradu srednjoročnog programa rada Akademije od 1981-1985. godine formirana je 1980. godine.²⁷ Ovaj program je usvojen na Skupštini CANU 23. januara 1981. godine.²⁸ Uglavnom je predviđao produžetak rada na ranijim projektima i pokretanje nekoliko novih.

Akademija je trebalo da organizuje arheološko rekognosciranje teritorije Crne Gore, da napravi plan istraživanja materijalnih ostataka iz doba dukljansko-zetske države, da sa SANU istraži lokalitet antičkog grada Duklje, a sa ANUBiH da napravi plan istraživanja ostataka ilirske kulture u Crnoj Gori. Ambiciozan je bio plan i u sferi istorijskih nauka. Akademija je namjeravala da reorganizuje i popuni redakcije za prikupljanje i izdavanje istorijskih izvora. Planiran je nastavak prikupljanja građe iz Dubrovačkog arhiva, priprema i objavljivanje jedne knjige dokumenata iz Kotorskog arhiva, uspostava saradnje sa Orijentalnim institutom iz Sarajeva radi prikupljanja i objavljivanja turskih dokumenata o Crnoj Gori, i pripremanje jedne knjige građe o Crnoj Gori s kraja XVIII i početka XIX vijeka.²⁹ U saradnji sa JAZU trebalo je izdati tri knjige kotorskih notarskih spisa, a sa ANUBiH četiri knjige dokumenata o jugoslovenskim zemljama u velikoj istočnoj krizi. Planirano je

---

²⁷ Zapisnik sa XLI sjednice Predsjedništva CANU, Godišnjak 1980, knjiga VIII, Titograd, 1982, str. 78.

²⁸ Izvještaj o radu Akademije u 1981. godini, Godišnjak 1981, knjiga IX, Titograd, 1983, str. 64.

²⁹ Isto, str. 40-41.

da se povodom 500 godina od osnivanja Cetinja objavi monografija o ovom gradu.

Iz domena etnografije Akademija je planirala da samostalno počne realizaciju makroprojekta „Etnografija Crne Gore“, koji je podrazumijevao izradu bibliografije o svim pitanjima iz ove oblasti, sabiranje i sređivanje građe o materijalnoj i duhovnoj kulturi, i rad na sintezama. Planirano je i osnivanje Etno-parka Crne Gore. Pored toga, Akademija je planirala da produži rad na projektu „Društveni život Stare Crne Gore“, koji je do tada vodila SANU. Iz oblasti filozofije i sociologije planirana je realizacija projekta „Transformacija patrijahalnog i građanskog društva u savremeno socijalističko društvo.“³⁰

I Odjeljenje umjetnosti je, naročito iz oblasti jezika i književnosti, najavilo velike ciljeve. Planirano je da se u organizaciji Odbora za jezik nastavi projekat „Crnogorski dijalekatski i onomastički kompleks“ sa proučavanjem narodnih govora, izradom lingvističkih atlasa i onomastičkim proučavanjima.³¹ Drugi projekat je bio „Proučavanje pisanog jezičkog izraza u Crnoj Gori“ sa obradom jezičkih izraza crnogorske periodike (listova i časopisa), obradom jezika značajnijih ličnosti državnopolitičkog i kulturnog života u Crnoj Gori i obradom jezika književnih djela. Iz oblasti književnosti planirano je da se u okviru programa Odbora za književnost nastavi projekat „Proučavanje crnogorske književnosti“ i objavljeno je da će dugoročnija istraživanja u oblasti književnosti biti usmjerena ka izradi „Istorije crnogorske književnosti“ sa odgovarajućom hrestomatijom i studijskim proučavanjima značajnijih književnih perioda i istaknutijih književnih stvaralaca.

U okviru stvaranja naučnoistraživačke baze ponovljeno je da se u okviru CANU formiraju Institut za jezik i književnost i

---

³⁰ Isto, str. 42-43.

³¹ Isto, str. 45.

Centar za istraživanja i studije kulturnog nasljeđa Crne Gore.³² Institut za jezik i književnost je trebalo da popiše jezičko nasljeđe, proučava jezik pisanih spomenika, ispituje narodne govore na području Crne Gore, izdaje stare pisane spomenike i djela starih pisaca, sakuplja i obrađuje onomastičku građu, pokrene albanološka lingvistička istraživanja, prikuplja i obrađuje građu za lingvističke atlase. Centar za istraživanja i studije kulturnog nasljeđa Crne Gore trebalo je da bude asocijacija stručnjaka iz Crne Gore koji rade u oblasti arheologije, istorije umjetnosti, antropologije, etnologije, paleolingvistike, onomastike i paleografije. Svi stručnjaci za ove oblasti koji rade u Crnoj Gori sačinjavali bi naučno tijelo Centra. Prioritetni zadatak Centra trebalo je da bude razgraničenje naučnog i stručnog rada u ovoj oblasti istraživanja i studija, da razgraniči naučnoistraživačku djelatnost u oblasti kulturnog nasljeđa od oblasti pravne i fizičke zaštite, da pomaže pri izradi urbanističkih planova onih lokaliteta koji posjeduju kulturnu baštinu, pri tome vodeći računa da se ne izgubi geografsko-istorijski lik Crne Gore.

Za realizaciju ovog programa CANU se kadrovski ojačala. Na sjednici Skupštine CANU u oktobru 1981. godine izabrani su novi članovi Akademije.³³ Početkom 1982. godine CANU je imala 16 redovnih, 14 vanrednih i 16 dopisnih članova.³⁴ Na sjednici Skupštine u oktobru 1981. godine za predsjednika CANU izabran je akademik Branislav Šoškić, za potpredsjednika akademik Čedo Vuković i za sekretara vanredni član

---

³² CANU, Godišnjak 1981, knjiga IX, Titograd, 1983, str. 48-49.

³³ Za redovne članove izabrani su dotadašnji dopisni: Vukotić Dragutin, Vujović Dimitrije, Vuković Čedo, Đurović Mirčeta i Mijušković Milorad. Za vanredne su izabrani: Dajović Vojin, Savićević Miomir i Milović Jevto. Za dopisne članove izabrani su: Benac Alojz, Vidmar Josip, Dapčević Peko, Đurić Miodrag-Dado, Koneski Blaže, Krleža Miroslav i Savić Pavle.

³⁴ CANU, Godišnjak 1982, knjiga X, Titograd, 1984, str. 9.

Božina Ivanović.³⁵ U novembru 1981. za sekretara Odjeljenja prirodnih nauka izabran je vanredni član Ljubo Pavićević, za sekretara Odjeljenja društvenih nauka akademik Mirčeta Đurović i za sekretara Odjeljenja umjetnosti vanredni član Jevto Milović, koji su tako postali i članovi Predsjedništva CANU. Na ovoj sjednici za člana Predsjedništva izabran je i akademik Milorad Mijušković. U februaru 1982. godine izabrana su još dva člana Predsjedništva, akademik Dimo Vujović i vanredni član Radonja Vešović. U oktobru 1983. godine Branislav Šoškić je reizabran za predsjednika Akademije, a reizabrani su i sekretari Odjeljenja: Mirčeta Đurović, Ljubo Pavićević i Jevto Milović.³⁶ Za potpredsjednika CANU izabran je Čedo Vuković, za sekretara Marko Ulićević i za članove Predsjedništva: Vlado Stugar, Milorad Mijušković i Miomir Savićević.

U januaru 1984. godine usvojen je novi Statut CANU.³⁷ Najveće promjene u odnosu na prethodni odnosile su se na mogućnost Akademije da ima saradnike, i na mandat Predsjedništva. Za saradnika je mogao da se izabere naučni radnik odnosno umjetnik koji se isticao naučnim i umjetničkim rezultatima i koji je radio na izvršavanju planova i programa Akademije.³⁸ Saradnici su birani jednom u dvije godine, na period od četiri godine, a birala ih je Skupština Akademije na predlog Odjeljenja i Predsjedništva Akademije. Članovi Predsjedništva su, umjesto na dvije, birani na četiri godine, uz mogućnost i drugog mandata. U martu 1985. godine obavljen je izbor novih redovnih, vanrednih i dopisnih članova Akademije.³⁹ Akademija je tada imala 26 redovnih i 13 vanrednih članova.

---

³⁵ CANU, Godišnjak 1981, knjiga IX, Titograd, 1983, str. 65.

³⁶ CANU, Godišnjak 1983, knjiga XI, Titograd, 1985, str. 97.

³⁷ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 313.

³⁸ Isto, str. 329.

³⁹ Za redovne članove su izabrani: Radonja Vešović, Vladislav Vlahović,

U maju 1985. godine Branislav Šoškić je na ličnu molbu razriješen dužnosti predsjednika CANU, jer je izabran za predsjednika Predsjedništva SR Crne Gore. U oktobru 1985. godine za novog predsjednika je izabran Mirčeta Đurović, za potpredsjednika Čedo Vuković, za generalnog sekretara Marko Ulićević, za članove Predsjedništva: Dragutin Vukotić, Branislav Šoškić i Dušan Kostić. Za sekretara Odjeljenja prirodnih nauka izabran je Milinko Šaranović, za sekretara Odjeljenja društvenih nauka Božidar Gluščević i za sekretara Odjeljenja umjetnosti Jevto Milović.

Odjeljenje prirodnih nauka je 1985. godine imalo pet stalnih odbora: Odbor za zaštitu i unapređenje čovjekove sredine, Odbor za proučavanje prirode i prirodnih bogatstava Crne Gore, Odbor za medicinske nauke, Odbor za tehničke nauke i Odbor za matematičke, fizičke i hemijske nauke. Odbor za tehničke nauke je formiran 1984. godine. Postojala su i dva projektna odbora: Odbor za proučavanje rijeke Tare i Odbor za istraživanje mogućnosti daljeg razvoja proizvodnje i prerade metala i nemetala u Crnoj Gori.⁴⁰ Odjeljenje društvenih nauka je 1985. godine imalo šest stalnih odbora: Odbor za filozofiju i sociologiju, Odbor za etnografiju, Odbor za ekonomske nauke, Odbor za arheologiju, Odbor za pravne i političke nauke i Odbor za istorijske nauke. Odbor za istorijske nauke i Odbor za pravne i političke nauke su formirani 1982. godine.⁴¹ U Odborima i

---

Dušan Vukotić, Božina Ivanović, Vladimir Lepetić, Slavko Mijušković, Ljubo Pavićević, Vojislav Stanić, Luka Tomanović i Marko Ulićević; za vanredne članove: Božidar Gluščević, Zvonko Damjanović, Dragutin Leković, Pavle Mijović, Milan Milutinović, Aleksandar Prijjić, Vuko Radović, Ernest Stipanić, Milinko Šaranović i Mijat Šuković, i za dopisne: Radovan Vukanović, Veljko Kovačević, Janez Milčinski, Mišel Oben i Jakov Sirotković. Godišnjak 1984, knjiga XII, Titograd, 1985, str. 62-63.

⁴⁰ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 146.

⁴¹ Isto, str. 159.

radnim tijelima Odjeljenja društvenih nauka 1982. bilo je angažovano oko 120 istaknutih naučnih radnika i stručnjaka iz oblasti društvenih nauka.⁴² Odjeljenje umjetnosti je 1985. godine imalo šest stalnih odbora: Odbor za jezik, Odbor za književnost, Odbor za likovne umjetnosti, Odbor za muzičku umjetnost, Odbor za proučavanje starog štamparstva i Odbor za zaštitu i obnovu spomenika kulture. Odbor za proučavanje starog štamparstva i Odbor za obnovu i zaštitu spomenika kulture formirani su 1983. godine. Postojala su i tri projektna odbora za kritičko izdavanje djela: Petra II Petrovića Njegoša, Stefana Mitrova Ljubiše i Marka Miljanova Popovića.⁴³

Predstavnici Akademije su tvrdili da je CANU sposobna da bude na visini postavljenih zadatka. Tako je na svečanoj sjednici Skupštine CANU, koja je održana 5. maja 1983. godine povodom 10 godina od osnivanja, predsjednik CANU Branislav Šoškić naveo da će Akademija učestvovati u koncipiranju projekata od fundamentalnog naučnog, obrazovnog i opštekulturnog značaja, kao što su enciklopedijska i druga kapitalna izdanja i istraživanje kulturnog nasljeđa.⁴⁴ On je izjavio da će se Akademija zalagati za objektivnost i nepristrasnost naučne misli, kritičku analizu i borbu mišljenja, ali da će se razmatranje problema i donošenje odluka odvijati u samoupravnom i kolektivnom duhu.⁴⁵

Kada se u Akademiji krajem 1985. godine razmatralo šta je postignuto tokom petogodišnjeg plan, rezultati su bili za respekt, ali daleko od proklamovanog. Konkretan zadatak Odjeljenja u srednjoročnom planu rada Akademije 1981-1985 bilo je organizovanje naučnih skupova i izdavačka djelatnost. Odjeljenje

---

⁴² Godišnjak 1982, knjiga X, Titograd, 1984, str. 54.

⁴³ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 171.

⁴⁴ Svečana sjednica Skupštine CANU povodom 10-godišnjice osnivanja, CANU, Godišnjak 1983, knjiga XI, Titograd, 1985, str. 45.

⁴⁵ CANU, Godišnjak 1983, knjiga XI, Titograd, 1985, str. 47.

prirodnih nauka CANU je od 1981. do 1985. održalo dva naučna skupa.⁴⁶ Objavljena su dva broja Glasnika, jedan zbornik radova sa naučnog skupa i dva posebna izdanja.⁴⁷ Odjeljenje društvenih nauka je od 1981. do 1985. godine organizovalo tri naučna skupa. Objavljena su dva broja Glasnika, četiri zbornika radova sa naučnih skupova, dva posebna izdanja, četiri knjige građe za „Istoriju Crne Gore“ i jedna knjiga u ediciji posebni radovi.⁴⁸

---

⁴⁶ U Titogradu i Plužinama je u maju 1983. godine održan „Simpozijum posvećen životu i djelu redovnog člana CANU Vilotija Blečića“; kao koorganizator CANU je u junu 1984. na Cetinju organizovala naučni skup „IX jugoslovensko-italijanski medicinski dani“. CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 153.

⁴⁷ Objavljen je zbornik radova sa simpozijuma „Skadarsko jezero“ (1983). Posebni radovi: Vladislav Vlahović, „Kraška akumulacija „Slano“ (1981), Zarija Bešić, „Geologija Crne Gore, stratigrafija i fascijalni sastav Crne Gore, knjiga I, sveska 3“ (1983); i Kolektiv autora „Fauna Durmitora, sv. 1“ (1984). Isto, str. 154-155.

⁴⁸ Odjeljenje društvenih nauka je organizovalo naučne skupove: „Predmet i metod izučavanja patrijarhalnih zajednica i kulture naroda i narodnosti Jugoslavije“ (1981), „Krvna osveta“ (1982), „Savremeni problemi ekonomske stabilizacije: privredni rast, zaposlenost, inflacija i spoljnoekonomski odnosi“ (1983) i „Prošlost Crne Gore kao predmet naučnog istraživanja i obrade“ (1985). Objavljeni su zbornici radova: „Problemi samoupravnog privrednog sistema“ (1981), „Savremeni problemi ekonomske stabilizacije“ (1983), „Pogled na svijet“ (1984), „Kulturna baština Balkana“ (1983). Od posebnih izdanja objavljeno je: Vujović Dimo, „Crnogorski federalisti: 1919-1929“ (1981), Mirko Barjaktarević, „Rovca“ (1984) i Sekula Dobričanin „Donja Morača“ (1984). Posebni radovi: Branislav Đurđev, „Postanak i razvikanje brdskih, crnogorskih i hercegovačkih plemena“ (1984). Zbirke istorijskih izvora: „Rusija i aneksiona kriza 1908-1909“ (priredio Branko Pavićević - 1984), „Valtazar Bogišić: Pravni običaji u Crnoj Gori, Hercegovini i Albaniji“ (priredio Tomica Nikčević - 1984) i „Rusija i bosansko-hercegovački ustanak 1875-1878“ (priredio Branko Pavićević - 1985). Isto, str. 168-171.

Od 1981. do 1985. godine Odjeljenje umjetnosti je održalo četiri naučna skupa i objavilo je dvanaest publikacija.⁴⁹

Najviše uspjeha je imalo Odjeljenje prirodnih nauka, a naročito Odbor za zaštitu i unapređivanje čovjekove sredine, Odbor za projekat „Proučavanje prirode i prirodnih bogatstava Crne Gore“ i Odbor za medicinske nauke. Odbor za zaštitu i unapređenje čovjekove sredine je od 1974. godine radio na projektu „Zaštita čovjekove sredine na području SR Crne Gore“ i koordinirao je rad na nekoliko tema.⁵⁰ Odbor za projekat „Proučavanje prirode i

---

⁴⁹ Naučni skupovi: „Simpozijum o životu i djelu Marka Miljanova“ (1981), „Problemi savremenog jezika u Crnoj Goru“ (1982), „Crnogorski govori – rezultati dosadašnjih ispitivanja i dalji rad na njihovom proučavanju“ (1983) i „Štamparska i književna djelatnost Božidara Vukovića Podgoričanina“ (1983). Objavljena su tri broja Glasnika Odjeljenja umjetnosti. Publikovan je zbornik „Crnogorski govori – rezultati dosadašnjih ispitivanja i dalji rad na njihovom proučavanju“ (1984). Štampana su posebna izdanja: Mato Pižurica „Govor okoline Kolašina“ (1981), Jevto M. Milović, „Rukopis „Gorskog vijenca“ Petra II Petrovića Njegoša“ (1982) i Miloš Milošević, „Muzičke teme i portreti“ (1983). Od posebnih radova publikovani su: Radovan Zogović, „Usputno o nezaobilaznom“ (1983), Đuza Radović „Studije i ogledi“ (1983) i Jevto M. Milović „Njegoš u svom vremenu“ (1985). Objavljeno je jedno jubilaro izdanje - „Mihailu Laliću u počast“ (zbornik-1984) i jedno zajedničko izdanje sa ANUBiH: „Fonološki opisi govora srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog, slovenačkog i makedonskog jezika obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom“ (1981). Isto, str. 184-186.

⁵⁰ To su: „Istraživanje zagađenja pesticidima“ (nosilac Poljoprivredni institut u Titogradu, Zavod za suptropske kulture i zaštitu od zagađenja u Baru); „Stepen zagađenosti fluorom i mogućnost zaštite Titograda“ (nosilac: Nikola Perović sa stručnim timom), „Izvorišta zagađenja i struktura zagađivanja Morače, Tare i Lima“ (nosilac Republički zavod za zaštitu prirode u Titogradu), „Porijeklo i karakteristike zagađenja vodnih objekata i mogućnosti njihove sanacije“ (nosilac: Zavod za medicinska istraživanja u

prirodnih bogatstava Crne Gore“ je, kroz 4 teme, uspješno izvršio posao.⁵¹ Odbor za medicinske nauke je intenzivno radio na projektu „Proučavanje patologije stanovništva Crne Gore“. Ovaj projekat je bio vrlo uspješan, jer su obrađene mnoge teme.

No, spisak nerealizovanih i odbijenih projekata bio je mnogo veći od postignutog. Odbor za matematičke, fizičke i hemijske nauke je definisao dva makroprojekta: „Energetsko-sirovinski potencijal SR Crne Gore“ i „Upravljanje procesima pomoću računara“, ali je tek trebalo uraditi elaborate za ove makroprojekte sa odgovarajućim potprojektima.⁵² Odbor za tehničke nauke je formirao tri radne grupe za razradu projekata „Kompleksna energetika Crne Gore“, „Istraživanja mogućnosti daljeg razvoja proizvodnje prerade metala i nemetala u Crnoj Gori“ i „Upravljanje procesima pomoću računara“. Posljednji projekat nije bio razrađen. Veći dio članova Odbora za tehničke nauke nije učestvovao u radu, tako da je Odbor radio uz stalan neodostatak kvoruma i bila je neophodna njegova reorganizacija.⁵³

Prema izjavi predstavnika Odjeljenja društvenih nauka, sporost u ostvarivanju utvrđenih programa i projekata, prolongiranje i

---

Titogradu), „Istraživanja zagađivanja pesticidima u Crnoj Gori“ (izvođač: Poljoprivredni institut u Titogradu i Zavod za subtropske kulture i zaštitu od zagađenja u Baru), „Higijensko-epidemiološko stanje vodnih objekata u Crnoj Gori“ (izvođač: Medicinski zavod u Titogradu, Zavod za zdravstvenu zaštitu i medicinska istraživanja) i „Zaštita titogradske sredine od zagađenja fluorom“ (izvođač: Projektni odbor preko saradnika Nikole Perovića). Isto, str. 147.

⁵¹ Teme su bile: „Dodatak Rohleninom: Conspectus florae Montenegroinae“ (istraživač: Vukić Pulević), „Fauna Amphipodae slatkovodnih i brakičnih voda Jugoslavije“ (istraživač: Gordana Karaman), „Nikšičko polje – regionalno geografske transformacije“ (istraživač: Branko Radojičić); i „Geomorfologija Crne Gore“ (istraživač: Zarija Bešić). Isto.

⁵² Isto, str. 151.

⁵³ Isto, str. 152.

odugovlačenje finalizacije pojedinih poduhvata bile su karakteristike rada ovog Odjeljenja u periodu 1981-1985.⁵⁴ Projekti Odbora za arheologiju: „Ilirska kultura na području Crne Gore“ i „Arheološka istraživanja Duklje“ bili su tek na početku. Odbor za etnografiju je pokrenuo rad na etnološkoj bibliografiji (do 1985. skupljeno je oko 3000 jedinica), a 1982. godine je utvrdio projekat „Etnološke odlike Crne Gore“, ali zbog nedostatka sredstava ovaj projekat nije realizovan. Odbor za ekonomske nauke je radio na makroprojektu „Razvoj proizvodnih snaga Crne Gore“. Institutu za društveno-ekonomska istraživanja u Titogradu predat je rukopis od 800 strana, koji se odnosio na period 1945-1980, a ostala su nezavršena poglavlja o međurantom periodu i završni dio studije „Konceptija razvoja Crne Gore do 2000. godine“. Odbor za filozofiju i sociologiju od formiranja, tj. od 1976. godine, nije imao zapažene rezultate. Razrađen je projekat „Tranzicija društvene svijesti u Crnoj Gori“, ali nije dobio podršku SIZ-a za naučne djelatnosti i na njemu se nije radilo. CANU je od SANU preuzela realizaciju projekta „Društveni život stare Crne Gore“ i dodijelila ga Odboru za sociologiju i filozofiju, ali ni to nije realizovano.⁵⁵

Odbor za pravne i političke nauke je pokrenuo izradu projekata: „Karakter, uloga i značaj prava, ustavnosti i zakonitosti u samoupravnom socijalističkom društvu“, „Komuna između mogućeg i ostvarenog – protivrječne tendencije“, „Konceptija jugoslovenske federacije i realni odnosi u njoj – novi razvoj i tendencije“, „Odgovornost u socijalističkom samoupravnom društvu“, „Savremena pravna terminologija i crnogorsko pravno nasljeđe“, „Principi međunarodnog prava ekonomskog razvoja“ i „Samoupravna organizacija udruženog rada u Crnoj Gori“. No, bila su razrađena samo dva projekta: „Karakter uloga i značaj prava, ustavnosti i

---

⁵⁴ Isto, str. 164-165.

⁵⁵ Isto, str. 160-162.

zakonitosti u socijalističkom samoupravnom društvu“ i „Principi međunarodnog prava ekonomskog razvoja“, ali SIZ za naučne djelatnosti nije odobrio sredstva za njihovu realizaciju.

Odbor za jezik je od 1981. do 1985. radio isključivo na tri projekta: „Crnogorski dijalekatski i onomastički kompleks“, „Proučavanje pisanog jezičkog izraza u Crnoj Gori“ i „Savremeni jezički izraz u Crnoj Gori u svijetlu primijenjene lingvistike“. Najviše je urađeno u okviru projekta „Crnogorski dijalekatski i onomastički kompleks“. Održan je naučni skup „Crnogorski govori – rezultati dosadašnjih ispitivanja i dalji rad na njihovom proučavanju“, dva savjetovanja u vezi sa sabiranjem onomastičke građe, objavljena je dijalektološka studija Mata Pižurice „Govor okoline Kolašina“, učestvovalo se u izradi „Fonoloških opisa srpskohrvatskog govora na teritoriji Crne Gore“ i objavljeni su zbornici sa naučnih skupova „Crnogorski govori“ i „Sabiranje i obrada onomastičke građe“. Za projekat „Proučavanje pisanog jezičkog izraza u Crnoj Gori“ SIZ za naučne djelatnosti je odobrio dovoljna sredstva, ali rad na projektu nije organizovan pa je SIZ zahtijevao povraćaj novca, što je i učinjeno.⁵⁶ Treći projekat „Savremeni jezički izraz u Crnoj Gori u svijetlu primijenjene lingvistike“ nije prihvaćen za finansiranje od strane SIZ-a za naučnu djelatnost.

Odbor za književnost je radio na projektu „Proučavanje crnogorske književnosti“. Predsjednik Odbora je bio Radonja Vešović, a u autorsku grupu su imenovani: dr Radoslav Rotković, dr Jovan Čađenović, dr Slobodan Vujčić, dr Radimir Ivanović i dr Novak Kilibarda.⁵⁷ SIZ za naučne djelatnosti je prihvatio da finansira ovaj projekat. Projektom su predviđeni: izrada „Istorije crnogorske književnosti“, izrada „Hrestomatije

---

⁵⁶ Isto, str. 173.

⁵⁷ Dr Radoslav Rotković, Prva istorija crnogorske književnosti, *Pobjeda*, 4. XII 1982, str. 9.

književnih tekstova“ i sabiranje književne građe i njeno obrađivanje. Iako su sredstva obezbijeđena, rad je išao sporo. Tokom 1983. započet je rad na „Istoriji crnogorske književnosti“ i podijeljena su zaduženja nekim članovima Odbora, ali nisu potpisani ugovori o radu, i rad je stagnirao zbog nesporazuma u vezi sa isplatama akontacija za terenska istraživanja. Rad je odložen do kraja 1984. godine, kada su podijeljeni poslovi i sklopljeni ugovori o izvršavanju konkretnih zadataka. Prema prvobitnom planu bilo je predviđeno da „Istorija crnogorske književnosti“ za štampu bude pripremljena 1985. godine, ali to nije ostvareno i prenjeto je u sljedeći petogodišnji plan rada Akademije.⁵⁸ Potom, Odbor je odustao od izrade „Hrestomatije književnih tekstova“.

Odbor za muzičku djelatnost je od 1981. godine radio na projektu „Muzikološka i etnomuzikološka istraživanja u Crnoj Gori“, koji je prihvaćen od SIZ-a za naučne djelatnosti.⁵⁹ Istraživana su narodna i obredna pjevanja u Boki Kotorskoj, sprovedena su etnomuzikološka istraživanja u Tuzima i na području Grblja, snimljeno je oko 300 narodnih pjesma iz pljevaljskog kraja, kopirane su trake sa etnomuzikološkim zapisima iz fonoteke RTV Titograd i trake iz privatnih kolekcija. No, nije obavljen glavni cilj projekta – objavljivanje zbirke crnogorskih narodnih pjesama. Odbor za likovne umjetnosti od 1981. do 1985. godine, po priznanju svojih predstavnika, nije ostvario značajnije rezultate.⁶⁰ Odbor je uradio projekat „Proučavanje likovnog stvaralaštva Crne Gore“, ali SIZ za naučne djelatnosti i SIZ kulture nijesu prihvatili njegovo finansiranje.

Projektni odbori za kritičko izdanje djela: Njegoša, Ljubiše i Marka Miljanova, nekoliko puta su probili rokove za izdavanje

---

⁵⁸ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 174-175.

⁵⁹ Isto, str. 176.

⁶⁰ Isto, str. 176-178.

ovih djela, a razlozi su, prema tvrdnjama članova projektnih odbora, bili: nedovoljna organizovanost u radu, nesigurnost u prilivu finansija i nedostatak prave saradnje.⁶¹ Predstavnici Odjeljenja umjetnosti su izjavili da se dobijao utisak da se namjerno usporavao rad na kritičkom izdavanju Njegoševih djela i da članovi Odbora nijesu u stanju da kritički pripreme „Gorski vijenac“ i „Luču mikrokozma“. SIZ za naučne djelatnosti je do 1982. godine finansirao pisanje kritičkog izdanja Njegoševih djela, ali pošto su rokovi probijeni SIZ je obustavio finansiranje. Samo je bilo pripremljeno za štampu djelo „Lažni car Šćepan Mali“, dok su dogovaranja o kritičkim izdanjima ostalih Njegoševih djela bila u toku. Od 1981. do 1985. godine Odbor za pripremanje kritičkih izdanja Njegoševih djela rijetko se sastajao.⁶² Od Ljubišinih djela za kritičko izdanje bili su pripremljeni „Pripovijesti crnogorske i primorske“ i „Pričanje Vuka Dojčevića“. Pripremljeno je za štampu i djelo Marka Miljanova „Pleme Kuči u narodnoj priči i pjesmi“, dok se na ostalima radilo. Do 1985. godine nije objavljeno ni jedno kritičko izdanje djela ova tri pisca, a najkonkretnije je bilo održavanje simpozijuma „Život i djelo Marka Miljanova“ 1981. godine.⁶³

Akademija je odustala od osnivanja Instituta za jezik i književnost, jer je smatrala da je nakon osnivanja Katedre za jezik i književnost na Nastavničkom fakultetu u Nikšiću, Institut postao manje aktuelan i da je odumro u samom začetku.⁶⁴ Slično opravdanje je bilo i sa inicijativom za osnivanje Centra za proučavanje kulturnog nasljeđa, jer je, navodno, osnivanje Kulturološkog fakulteta na Cetinju 1981. godine onemogućilo ovu inicijativu. Pored toga, propale su i ostale slične inicijative.

---

⁶¹ Isto, str. 181.

⁶² CANU, Godišnjak 1984, knjiga XII, Titograd, 1985, str. 85.

⁶³ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 183.

⁶⁴ Isto, str. 140.

Na sjednici Skupštine CANU u novembru 1982. pokrenuta je inicijativa o formiranju Centra za naučni i umjetnički rad Akademije.⁶⁵ Nije realizovano. Predsjedništvo CANU je 25. novembra 1982. godine donijelo odluku da 1983. godine obnovi rad na pisanju višetomne Istorije Crne Gore.⁶⁶ I to je ostalo na nivou odluke.

CANU se konstantno žalila da je glavni krivac za nerealizaciju srednjoročnog plana i većine projekata nedostatak novca. Sudeći prema izvještajima o finansijskom poslovanju CANU može se reći da SIZ za naučne djelatnosti nije odobrio novac za sve projekte i da su uplate kasnile, ali je sigurno da je CANU imala dovoljno novca za redovan rad i dovoljno novca da realizuje bar polovinu projekata. Fond za naučne i umjetničke djelatnosti CANU je 1982. godine raspolagao sa oko 12,7 miliona dinara, od čega je oko 6,97 miliona potrošeno tokom te godine, a oko 5,73 miliona je prenešeno u 1983. godinu.⁶⁷ Prosječna zarada u Crnoj Gori 1982. bez poreza iznosila je 11.185 dinara.⁶⁸ U 1982. godini CANU je ostvarila čist dohodak od oko 8,4 miliona dinara, od čega je na lične dohotke isplaćeno oko 5,15 miliona dinara.⁶⁹ Odnosno, CANU je najveći dio novca trošila na lične dohotke, dok su projekti stagnirali. CANU je tokom 1983. godine (prosječna plata u Crnoj Gori 13.271 dinara) za redovnu djelatnost prihodovala oko 15,7 miliona dinara, a za naučnu i umjetničku djelatnost oko 22,9 miliona dinara. Ukupno oko 38,6 miliona dinara. Od redovnih sredstava za lične dohotke je 1983. izdvojila oko 6,1 miliona dinara.⁷⁰ Od

---

⁶⁵ CANU, Godišnjak 1982, knjiga X, Titograd, 1984.

⁶⁶ Sjednica Predsjedništva CANU, *Pobjeda*, 26. XI 1982, str. 9.

⁶⁷ CANU, Godišnjak 1982, knjiga X, Titograd, 1984, str. 79.

⁶⁸ Zarade u Republici Crnoj Gori 1965-2005, Monstat, Podgorica, 2006, str.

14.

⁶⁹ CANU, Godišnjak 1982, knjiga X, Titograd, 1984, str. 76.

⁷⁰ CANU, Godišnjak 1983, knjiga XI, Titograd, 1985, str. 133-135.

oko 22,9 miliona dinara za naučnu i umjetničku djelatnost utrošila je oko 14,6 miliona, a oko 8,3 miliona dinara je prenijela u 1984. godinu. CANU je tokom 1984. godine (prosječna plata u Crnoj Gori 18.369 dinara) imala oko 19 miliona dinara prihoda za redovnu djelatnost, od čega je na lične dohodke potrošila oko 8 miliona dinara. Za naučnu i umjetničku djelatnost je imala oko 17,4 miliona dinara prihoda, od čega je oko 10,4 miliona utrošila, a oko 7 miliona je prenijela u 1985. godinu.⁷¹ Opet je najviše utrošeno za lične dohotke i akademijske dodatke. Tokom 1985. godine (prosječna plata u Crnoj Gori 32.323 dinara) CANU je za redovnu djelatnost prihodovala oko 32,3 miliona dinara, dok su rashodi iznosili oko 30,9 miliona dinara. Za akademijske dodatke je izdvojeno oko 6,85 miliona dinara, a za lične dohotke (bruto) oko 15,8 miliona dinara. Za naučnu i umjetničku djelatnost je prihodovala 28 miliona dinara, od čega je utrošila 13 miliona, a većinu, odnosno 15 miliona je prednijela u 1986. godinu. Većinu novca CANU je trošila na lične dohotke i akademijske dodatke, dok je značajan iznos novca za naučnoistraživački rad prenošen iz godine u godinu, a projekti su stagnirali. CANU je više voljela da ima novac na računu nego da ga troši na projekte.

O problemima u realizaciji petogodišnjeg plana govorio je generalni sekretar Marko Ulićević na sjednici Skupštine CANU u oktobru 1985. godine. Ulićević je smatrao da su svi problemi u radu Akademije nastali zbog velike zauzetosti njenog radnog sastava na naučnom radu u okviru drugih institucija van programa Akademije, i zbog nedovoljnog i otežanog finansiranja od strane SIZ-a za naučne djelatnosti. Ipak, Ulićević je priznao da se rad na utvrđenim programima naučnih istraživanja često nije odvijao prema planu i da se završetak nekih projekata neopravdano odugovlačio a rokovi prolongirali.⁷²

---

⁷¹ CANU, Godišnjak 1984, knjiga XII, Titograd, 1985, str. 96-97.

⁷² CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 139-140.

U ovom periodu Akademija nije imala uspjeha ni u proučavanju nastanka i razvoja crnogorske nacije. Ovaj projekat se odlagao od osnivanja Akademije, a potom je na vanrednoj sjednici Skupštine CANU u oktobru 1981. godine došlo do sukoba oko tog pitanja i to između predsjednika Akademije Branka Pavićevića i članova Odjeljenja za društvene nauke.⁷³ S Pavićevićem su se sukobili akademici Vlado Strugar i Đoko Pejović. Pavićević je rekao da se sa akademikima Pejovićim i Strugarom ne slaže u naučnim, idejnim i nacionalnim pitanjima, i da imaju različite poglede na aktuelna politička pitanja. Zbog toga je Pavićević podnio ostavku na mjesto predsjednika, a Radovan Zogović na mjesto člana Akademije. Zogović je rekao da je u CANU ušao kako bi doprinio razvitku crnogorske nacionalne umjetnosti i kulture, i dao doprinos u borbi za marksističku postavku da demokratskoj kulturi jedne nacije pripada sve što je stvoreno u njenom istorijskom razvitku u umjetnosti i kulturi. Zogović je naveo da se povlači iz CANU, jer je u njoj bio akademik s ograničenim pravima i jer su ingnorisani njegovi pokušaji da ukaže na odnose i stavove koji mogu biti opasni po CANU. Zogović nije mogao da doprinese ostvarivanju ciljeva zbog kojih je postao član CANU, ali je izjavio da od tih ciljeva ne odustaje.

---

⁷³ Pavićević je naveo: „Zahvaljujem takođe i dvojici današnjih kritičara moga rada zato što su otvoreno rekli ono šta misle. Kad je o njihovom istupanju riječ, dužan sam da ovoj skupštini saopštim činjenicu da moja sukobljavanja sa nekolicinom članova Odjeljenja društvenih nauka nemaju lični karakter. Taj sukob, u stvari, ima karakter dubokih razilaženja u osnovnim pitanjima nauke kojom se bavimo; to je sukob naučno-teorijskog, idejno-političkog i nacionalno-političkog karaktera. Naša gledišta su nepomirljiva ne samo u pogledima na prošlost Crne Gore nego i u gledanjima na društveno-političku stvarnost koju izgrađujemo, a takođe sam duboko ubijeden da se djelimično razilazimo i u pogledu budućnosti.“ Novica Samardžić, Razilaženja u osnovnim pitanjima nauke, *Pobjeda*, 21. XI 1981, str. 9.

Ni vlast nije bila zadovoljna odnosom Akademije prema pitanju nastanka i razvoja crnogorske nacije. Predsjednik Predsjedništva SR Crne Gore Veselin Đuranović je 5. maja 1983. godine na svečanoj sjednici CANU, posvećenoj desetogodišnjici osnivanja, naveo da od CANU očekuje da naročitu pažnju posveti organizovanom i sistematskom proučavanju okolnosti i činjenica koje su bitno uticale na osoben put crnogorske nacije.⁷⁴ Pošto u Akademiji ni nakon 10 godina rada nije bilo konkretnih rezultata, Đuranović je akademikima govorio kako bi to trebalo obaviti. Odbacio je objašnjenje nastanka crnogorske nacije po etnogenetskom principu, odnosno tvrdnju o etničkoj autohtonosti crnogorske nacije, kao i tumačenje koje je negiralo crnogorske posebnosti i crnogorsku naciju pripajalo srpskoj naciji. Tražio je da se u izučavanju istorije crnogorskog naroda i razvoja njegove nacionalne individualnosti primjenjuje marksistički metod.⁷⁵ Kao uzor je naveo poslijeratno izdanje Kardeljeve studije „Slovenačko nacionalno pitanje“.

Đuranović je naveo da je u analizama i naučnim radovima o pitanju crnogorske nacije jedino ispravno ono stanovište čija se suština sastoji u tome da je nastanak i razvoj crnogorske nacije rezultat društveno-istorijskih zakonitosti razvoja društva na tlu Crne Gore i u njenom okruženju u epohi kapitalizma i socijalizma i nacionalno-oslobodilačkih ratova i socijalističke revolucije. Tvrdio je da je crnogorska nacija mogla, kao i sve druge, nastati kao rezultat razvoja proizvodnih snaga i društvene podjele rada u procesu nastajanja i narastanja kapitalističkog načina proizvodnje, uz određene posebnosti u tom razvoju Crne Gore, koje su uticale na to da do stvarne emancipacije crnogorske nacije u osnovi dođe u uslovima povezivanja borbe za rješavanje nacionalnog pitanja sa klasnom borbom proleterijata.

---

⁷⁴ CANU, Godišnjak 1983, knjiga XI, Titograd, 1985, str. 54.

⁷⁵ Isto, str. 57.

Naglasio je postojanje crnogorske države, sa svim svojstvima posebnog unutrašnjeg ustrojstva, političke samostalnosti, nezavisnosti i suvereniteta, na razvijanje istorodnosti crnogorskog naroda i njegovih nacionalnih obilježja, ali bez izjednačavanja nacije i države. Đuranović je naveo i da je način ujedinjenja 1918. godine doveo do otpora u Crnoj Gori, da je taj otpor bio zbog gubljenja državnosti, nacionalne i političke samostalnosti Crne Gore, i da je zbog toga u međuratnom periodu došlo do borbe za rješenje crnogorskog nacionalnog pitanja na osnovama samoopredjeljenja i pune nacionalne ravnopravnosti crnogorskog naroda, uključujući i pravo na samoocjepljenje.⁷⁶ On je smatrao da iste i slične etničke odlike crnogorskog sa srpskim narodom i zajednički jezik, nijesu dovoljni da se govori o jednoj naciji, da prihvata te sličnosti, ali da su razlike veće i da su one uslovile formiranje crnogorske nacije. Ovo su bile smjernice koje je Đuranović postavio društvenim naukama u Crnoj Gori.⁷⁷

---

⁷⁶ Isto, str. 59.

⁷⁷ Naveo je: „Radi se o potrebi posmatranja razvoja crnogorske nacije u okviru sveukupnosti, mnogolikosti i vidnih posebnosti društveno-istorijskog razvoja u kojima je nastala i razvila se. Jer, ako je u tim i takvim osobenim društveno-istorijskim tokovima razvoja došlo do političkih, državnih, ekonomskih, kulturnih, etičkih i dr. posebnosti, koje su jednu narodnosnu grupaciju preobrazili u narod, odnosno u naciju, neovisno od istog ili u osnovi istog etničkog porijekla i istog jezika, u odnosu na srpski narod, onda je to društveno-istorijski fenomen koji treba objasniti, a ne – na osnovu političkih kalkulacija, nacionalističkih predrasuda i isključivosti, predstavljati ga onim što nije i što objektivno ne može da bude...Mi prihvatamo kao svoje sve što nas zbližava, podrazumijevajući tu i etničko porijeklo, i jezik, i neke zajedničke elemente iz istorijskog razvoja. Ali, te i takve spona odavno već nijesu ni izdaleka dovoljne da danas, u savremenim uslovima, izraze ono što je najbitnije za međunacionalne odnose u našoj zemlji – socijalističko samoupravljanje..., nacionalna ravnopravnost naroda i narodnosti, zajedničke osnove političkog i privrednog sistema.“ Isto, str. 60-61.

Očekivao je da će CANU svojim cjelokupnim radom značajno doprinijeti ukupnom društvenom razvoju i da će svojim naučno-istraživačkim aktivnostima i marksističkim tumačenjem svih aspekata društvenog razvoja dati doprinos naučnoj obradi pitanja nastanka i razvoja crnogorske nacije.

Nakon toga CANU je 1983. godine počela da se bavi crnogorskim nacionalnim pitanjem. Odbor za istorijske nauke je 16. maja 1983. godine usvojio dokument „Pretpostavka Odbora za istorijske nauke“, koji je predstavljao sistematizovanu i obuhvatnu platformu programske aktivnosti istorijskih nauka u Crnoj Gori.⁷⁸ Predsjednik ovog Odbora je bio akademik Vlado Strugar.⁷⁹ Odjeljenje društvenih nauka je Pretpostavku potvrdilo u oktobru 1983. i preporučilo je kao uvodni prilog u naučni skup o prošlosti Crne Gore.⁸⁰ U ovom dokumentu je navedeno da je cilj svake naučne teme da prikaže izlaženje crnogorskog naroda iz plemenskih družina do oblikovanja u nacionalno slobodno i po modernoj državno-pravnoj misli organizovano društvo, ujedinjeno sa drugim jugoslovenskim narodima u revoluciji i opredijeljeno za ravnopravno članstvo u samoupravnoj

---

⁷⁸ „Prošlost Crne Gore kao predmet naučnog istraživanja i obrade“, zbornik radova sa naučnog skupa, Titograd, CANU, 1987, str. 11.

⁷⁹ Pored Strugara članovi Odbora su bili: dr Jovan Bojović (Istorijski institut, Titograd), akademik Dimitrije Vujović, dr Miomir Dašić (Nastavnički fakultet, Nikšić), akademik Branislav Đurđev, dr Dušan Živković (Institut za savremenu istoriju, Beograd), vanredni član CANU Slavko Mijušković, akademik Branko Pavićević, dr Novica Rakočević (Istorijski institut, Titograd), Milija Stanišić (general, Komisija za istoriju CK SKJ, Beograd), dr Gligor Stanojević (Istorijski institut, Beograd) i dr Petar Stojanović (Pravni fakultet, Titograd). CANU, Godišnjak 1984, knjiga XII, Titograd, 1985, str. 16.

⁸⁰ „Prošlost Crne Gore kao predmet naučnog istraživanja i obrade“, zbornik radova sa naučnog skupa, Titograd, CANU, 1987, str. 11.

socijalističkoj federaciji.⁸¹ Navedeno je da je jedan od zadataka da se izuč i razriješi kada, kako i koliko se u Crnoj Gori iz srpstva izdvojila i razvila posebna individualnost koja se naziva crnogorski narod, odnosno crnogorska nacija, i kako se crnogorstvo odnosi prema srpstvu.⁸² Navedno je da će se obezbijediti da se naučno viđenje prošlosti ne podešava prema bilo kojem trenutno vladajućem sklopu u politici i kulturi.⁸³ Odbor za istoriju je u februaru 1984. godine štampao pozivnice za učešće na naučnom skupu „Crnogorsko nacionalno pitanje“, ali je to promijenjeno i skup je nazvan „Prošlost Crne Gore kao predmet naučnog istraživanja i obrade“. Održan je u Titogradu 26. i 27. aprila 1985. godine.

Skup je ostao zapamćen po izjavi akademika Vasa Čubrilovića. Naveo je da je tek 1936. godine ljetujući na Durmitoru čuo da studenti pokreću pitanje Crnogoraca kao posebne nacije i da je to bila „senzacija na planini“.⁸⁴ Izjavio je da kao istoričar-naučnik nikada nije mogao da prihvati postojanje crnogorske nacije u novom vijeku. Tvrdio je da su Crnogorci dio srpskog naroda i da se srpski narod izgradio prije nego što su formirane države u Crnoj Gori i Srbiji. Čubrilović je izjavio da razlog za postojanje Crne Gore kao republike u Jugoslaviji nije posebna nacija, već da su to administrativni i istorijski razlozi.⁸⁵ Izjavio je da se slaže sa stavovima učesnika skupa koji su naveli da ne postoje istorijski dokazi o postojanju crnogorske nacije prije Drugog svjetskog rata.⁸⁶ Čubrilovića su podržali dr Novak Ražnatović i dr Veselin Đuretić, a protiv su

---

⁸¹ Isto, str. 15.

⁸² Isto, str. 23.

⁸³ Isto, str. 25.

⁸⁴ Isto, str. 516.

⁸⁵ Isto, str. 517.

⁸⁶ Isto, str. 518.

bili dr Vojislav P. Nikčević i dr Dragoje Živković. Nikčević je smatrao da se crnogorska nacija razvila iz etničke skupine dukljanskih Slovena koji su se miješali sa balkanskim starosjediocima i stvorili zetski, odnosno crnogorski narod.⁸⁷ Treću stranu su predstavljali general Milija Stanišić i dr Dušan Ičević, koji su, uglavnom, podržavali zvanično određenje crnogorske nacije i bili bliski stavovima Veselina Đuranovića. Skup nije dao odgovor na pitanje nastanka i razvoja crnogorske nacije, već je samo potvrdio postojanje tri pristupa i ostrašćeno sukobljavanje oko ovog pitanja.

CANU je u javnosti najviše kritikovana zbog učesnika skupa koji su negirali postojanje crnogorske nacije prije Drugog svjetskog rata i koji su negirali razlike između Srba i Crnogoraca. O tim optužbama je na sjednici Skupštine Akademije 29. oktobra 1985. godine govorio generalni sekretar CANU Marko Ulićević. Naveo je da je zadatak Akademije da organizuje naučne skupove, da omogući da se u otvorenoj raspravi razriješe određene dileme, da se dođe do naučnih istina i da se rezultati istraživanja stave na uvid i ocjenu kompetentnih lica. Zato je odbacio prigovore da Akademija zastupa mišljenja iznešena na tim skupovima, već da Akademija može samo da prihvati odgovornost za to u kojoj je mjeri skup doprinio rješavanju tretiranog problema.⁸⁸ Naveo je da Akademija sa indignacijom prelazi preko izjava kako „za teške narodne pare, radi protiv svog naroda“. Tvrdio je da je osnovno opredjeljenje Akademije da doprinosi naučnoj istini i da time služi svom narodu. Ulićević je izjavio: „Akademija, kao istinska naučna i kulturna progresivna institucija, ne može i neće da bude nacionalistička ni separatistička, ni unitaristička, ni crnogorstvujušća, ni velikosrpska. Ona ne prihvata podjele, zatvaranja i mržnje, ni dušebrižništvo i paternalizam sa strane, već

---

⁸⁷ Isto, str. 525.

⁸⁸ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 143.

bratstvo i jedinstvo, otvorenost povezivanja svih naroda ove zemlje. Zbog takvih njenih stavova i proizlaze zlonamjerni pokušaji raznih ekstremističkih pojedinaca i grupa da se Akademija, na razne načine, što više potisne, blokira i onemogući“. Na ovoj sjednici Skupštine predsjednik CANU, Mirčeta Đurović je izjavio da će se CANU u daljem bavljenju crnogorskom istorijom voditi dijalektičkim materijalizmom, da će raditi na objavljivanju izvora za istoriju Crne Gore, istorijskim monografijama i razvijati naučno i kulturno stvaralaštvo u cilju afirmacije crnogorske kulturne baštine.⁸⁹

Generalni sekretar Akademije Marko Ulićević je bio u pravu da CANU nije trebalo da podržava bilo koji nacionalizam, kao i da su prirodne razlike među naučnicima i članovima Akademije o naučnim pitanjama. No, kako je naveo, CANU je imala odgovornost prema izučavanju crnogorske nacije, i ako se to ima u vidu, onda se može reći da skup „Prošlost Crne Gore kao predmet naučnog istraživanja i obrade“ nije dao odgovore na ovo pitanje, niti je Akademija kroz druge projekte omogućila izučavanje ovog pitanja.

Neodgovoran odnos CANU je imala i prema Enciklopediji Crne Gore. Iako nije prihvatila da izradi Enciklopediju Crne Gore niti da Leksikografski zavod radi pod njenim okriljem, CANU je bila zainteresovana da se kadrovski i savjetodavno uključi u taj projekat. Predsjedništvo CANU je u julu 1982. godine utvrdilo predlog mogućih kandidata iz reda naučnih i umjetničkih radnika – članova Akademije i njenih odbora, za sastav Redakcije i Savjeta Enciklopedije Crne Gore. Na sjednici u oktobru 1982. Predsjedništvo CANU je zaključilo da Akademija treba da se izjašnjava o naučnim pitanjima koja će se javiti u pojedinim fazama priprema građe za Enciklopediju Crne Gore. Na zajedničkoj sjednici sa rukovodstvom Republike,

---

⁸⁹ Okretanje ka budućnosti, *Pobjeda*, 12. IV 1986, str. 11.

članovi Predsjedništva CANU su iskazali spremnost Akademije da koordinira velike poduhvate u razvoju nauke, i spremnost članova Akademije da svoja znanja i iskustva stave u službu daljeg razvoja.⁹⁰ Na sjednici Skupštine Akademije u novembru 1982. godine razmatran je odnos Akademije prema kapitalnim projektima i programima u Republici, odnosno prema izdavanju Enciklopedije Crne Gore. Skupština je zaključila da Predsjedništvo Akademije preduzme određene mjere i aktivnosti u iznalaženju najboljih rješenja u odnosu Akademije prema kapitalnim projektima u Republici i Jugoslaviji.⁹¹ Akademija je dobila priliku da se uključi i da ima veliki uticaj u kapitalnim naučnim projektima u Crnoj Gori. Leksikografski zavod Crne Gore je 1983. godine, uglavnom, prihvatio predlog Predsjedništva CANU o sastavu Savjeta Redakcije Enciklopedije, i u sastav ovih tijela ušlo je nekoliko članova Akademije i Predsjedništva, a predsjednik CANU Branislav Šoškić je izabran za predsjednika Savjeta Redakcije Enciklopedije.⁹² No, CANU ni institucionalno, ni kadrovski nije doprinijela izradi Enciklopedije.

Najveći doprinosi CANU od 1973. do 1985. godine bili su izdavačka djelatnost i organizovanje naučnih skupova. Od 1973. do 1985. CANU je organizovala 22 naučna skupa.⁹³ Od toga je bilo 6 međunarodnih skupova na kojim je učestvovalo preko 40 stranih naučnih radnika. Na 22 naučna skupa saopšteno je oko 800 referata. Od formiranja Akademije do 1985. objavljeno je 10 brojeva Godišnjaka, 11 Glasnika odjeljenja, 24 posebna izdanja (od kojih jedno sa ANUBiH), 13 zbornika radova sa naučnih skupova, 4 knjige istorijskih izvora (od kojih jedna sa JAZU), 1 jubilarno izdanje i 1 bibliografija, odnosno oko 25.000

---

⁹⁰ CANU, Godišnjak 1982, knjiga X, Titograd, 1984, str. 50-52.

⁹¹ Isto, str. 47.

⁹² CANU, Godišnjak 1983, knjiga XI, Titograd, 1985, str. 104.

⁹³ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 142.

stranica. To je svakako bio značajan doprinos CANU nauci i umjetnosti u Crnoj Gori, ali nedovoljno u odnosu na planove Akademije, obećanje njenih predstavnika, i malo u odnosu na potrebe crnogorskog društva.

U ovom periodu CANU je imala dobru saradnju sa akademijama u Jugoslaviji. Krajem 1984. godine u Jugoslaviji su postojala 54 međukademijska odbora, a CANU je imala predstavnike u 24 odbora.⁹⁴ Preko Savjeta akademija nauka i umjetnosti SFRJ, CANU je do 1985. godine bila uključena u rad na dva projekta sa Akademijom nauka SSSR, jedan sa Akademijom nauka Njemačke Demokratske Republike (NJDR) i jedan sa Akademijom nauka Čehoslovačke.⁹⁵ Neposrednu saradnju CANU je imala samo sa Akademijom nauka NJDR i to od 1977. godine. Radni protokoli dvije Akademije potpisani su za periode 1981-1983. i 1984-1986. godine. U okviru toga obavljena je direktna saradnja.⁹⁶ U ovom periodu članovi i saradnici CANU su boravili 35

---

⁹⁴ Isto, str. 187.

⁹⁵ Sa Akademijom nauka SSSR CANU je imala saradnju na dva projekta: „Rusija i jugoslovenske zemlje u velikoj istočnoj krizi 1875-1878. godine“ i „Opšteslovenski lingvistički atlas“. Preko ovog Savjeta CANU je imala saradnju sa Akademijom nauka NJDR na temi „Razvoj građanske i marksističko-lenjinstičke političke ekonomije“, a sa Čehoslovačkom akademijom nauka saradivala je na temi „Knjževne i književno-naučne veze naroda SFRJ i ČSSR“. Isto, str. 196, 202.

⁹⁶ Delegacija CANU u sastavu: Janko Đonović, Dušan Vukotić i Luka Tomanović boravila je početkom 1978. godine u Drezdenu na izložbi umjetnosti. Izložba grafika članova i saradnika Akademije umjetnosti NJDR održana je u Titogradu u februaru 1980, a izložba slika Vojislava Stanića i vajarskih djela Luke Tomanovića održana je u Berlinu krajem 1980. godine. Filmski režiser iz NJDR Konrad Volf je prikazao svoje filmove u Titogradu, Nikšiću i Cetinju u septembru 1981. godine, a u Berlinu je u septembru 1982. godine održana retrospektiva filmova Dušana Vukotića. U oktobru 1983.

nedjelja na studijskim boravcima u inostranstvu u okviru bezdevizne razmjene sa stranim akademijama, učestvovali su u sedam delegacija Savjeta akademija SFRJ, od čega u četiri slučaja kao rukovodioci delegacija. CANU je obavljala razmjenu knjiga sa 74 naučne i kulturne institucije u inostranstvu. Međunarodna saradnja CANU se odvijala u skladu sa osnovnim pravcima spoljne politike Jugoslavije i Crne Gore, i otuda dominantna saradnja sa akademijama socijalističkih zemalja.⁹⁷

Nedostatke iz rada do 1985. godine CANU je pokušala da ispravi u narednom srednjoročnom planu za period 1986-1990. Akademija je definisala tri pravca djelovanja: 1. podsticanje i ostvarivanje naučnoistraživačkih aktivnosti i programa, 2. organizovanje naučnih skupova, savjetovanja i javnih nastupa i 3. publikovanje posebnih edicija, periodike i istorijskih izvora.⁹⁸ Za ovaj period Akademija je planirala da usmjerava i koordinira veća naučna istraživanja, odnosno makroprojekte koji su od opšteg interesa za nauku ili za saznanja iz domena nacionalne istorije i društvenog bića Crne Gore. Kao prioriteta su istaknuti publikovanje etnografske građe i istorijskih izvora. Akademija je navela da će, prioritetno, podržavati razvoj naučnih istraživanja, u granama koje imaju odlučujući značaj za privredni i društveni razvoj Republike, kao što su: prirodna bogatstva Crne

---

godine CANU je posjetila delegacija Akademije umjetnosti NJDR, koju je predvodio Hajne Šnabel, generalni direktor Akademije. Tada je potpisan radni protokol za period 1984-1986. godine, koji je predviđao organizaciju izložbi likovnih stvaralaca, studijske posjete vajara, muzičkih stvaralaca, književnika i teoretičara književnosti. Akademije su dogovorile da u crnogorskom časopisu „Stvaranje“ i njemačkom „Smisao i forma“ objavljuju odabrane antologijske književne tekstove. Isto, str. 203.

⁹⁷ CANU, Godišnjak 1985, knjiga XIII, Titograd, 1986, str. 197-198.

⁹⁸ Plan rada Akademije za period 1986-1990, CANU, Godišnjak 1986, knjiga XIV, Titograd, 1987, str. 31.

Gore i njihovo iskorišćavanje, ekološki problemi, razvijanje nove tehnologije, proizvodne snage, promjene u socijalnoj strukturi i društvenoj svijesti Crne Gore, naučnom radu u oblasti umjetnosti i proučavanju prošlosti Crne Gore.⁹⁹ U stvari, ovo su bili projekti koji su pokrenuti u prethodnom planu, tako da je CANU samo namjeravala da ih aktuelizuje u narednom plan-skom periodu.¹⁰⁰ Predviđeno je održavanje nekoliko naučnih

---

⁹⁹ Isto, str. 32-33.

¹⁰⁰ Odjeljenje prirodnih nauka je nastavilo sa prethodnim projektima: „Proučavanje u oblasti zaštite i unapređenja čovjekove sredine“, „Proučavanje prirode i prirodnih bogatstava SR Crne Gore“ i „Proučavanje patologije stanovništva SR Crne Gore“, dok su Odbor za tehničke nauke i Odbor za matematičke, fizičke i hemijske nauke trebalo da razrade makro-projekte. Odjeljenje društvenih nauka je planiralo 5 projekata iz: istorije, ekonomskih nauka, filozofije i sociologije, pravnih i političkih nauka, i etnologije. U okviru makroprojekta „Proučavanje prošlosti Crne Gore“ predviđeno je da se u petogodišnjem planu intenzivira rad na projektu „Izvori za istoriju Crne Gore“, iz ekonomskih nauka „Razvoj proizvodnih snaga Crne Gore“, iz filozofije i sociologije projekti „Promjene u socijalnoj strukturi Crne Gore“ i „Društveni život stare Crne Gore“, iz pravnih i političkih nauka projekti „Karakter, uloga i značaj prava, ustavnosti i zakonitosti u socijalističkom samoupravnom društvu“, „Principi međunarodnog prava ekonomskog razvoja“ i „Odgovornost u socijalističkom samoupravnom društvu“, iz etnologije projekat „Etnološke odlike Crne Gore“. Identično je bilo i u okviru plana Odjeljenja umjetnosti. Istraživanja iz oblasti jezika trebalo je nastaviti u okviru projekata: „Crnogorski dijalekatski i onomastički kompleks“, „Proučavanje pisanog jezičkog izraza u Crnoj Gori“ i „Savremeni jezički izraz u Crnoj Gori u svijetlu primijenjene lingvistike“. Iz oblasti književnosti predviđen je nastavak izrade „Istorije crnogorske književnosti“ i kritičkih izdanja djela Njegoša, Ljubiše i Marka Miljanova. Iz oblasti likovne umjetnosti planirana je izrada monografija: „Savremena crnogorska umjetnost“, „Zbornik likovne kritike o

skupova.¹⁰¹ CANU je 1988. godine pokrenula inicijativu za osnivanje Centra za nove tehnologije.¹⁰² U ovom periodu Akademija je i kadrovski ojačana. Ona je 1988. godine imala 27 redovnih i 12 vanrednih članova.¹⁰³

Do kraja 1990. godine CANU je, samostalno i kao koorganizator, održala 15 naučnih skupova, objavila 11 zbornika radova,

---

savremenoj umjetnosti Crne Gore“ i „Tendencije i pojave u savremenoj crnogorskoj arhitekturi“. Pored ovoga, planirana je izrada monografija o radu značajnih umjetnika Crne Gore. Iz oblasti muzičke umjetnosti planiran je nastavak terenskih etnomuzikoloških istraživanja. Iz oblasti starog štamparstva, između ostalog, planirano je pripremanje reprint-izdanja starih knjiga i bibliografija o starom štamparstvu, a iz oblasti proučavanja spomenika kulture, između ostalog, pokretanje Akademijine edicije „Spomenici kulture Crne Gore“. Isto, str. 34-40.

¹⁰¹ To su: „Stanje i efikasnost zaštite čovjekove sredine u Crnoj Gori“, „Fundamentalne nauke danas, savremena tehnika i industrija i formiranje naučnih kadrova“, jedan ili dva naučna skupa vezana za obradu pojedinih problema iz istorije Crne Gore, dva do tri naučna skupa o problemima etnološke muzeologije, o materijalnoj kulturi i duhovnom nasljeđu u Crnoj Gori, naučni skup „Makroekonomska teorija i ekonomska politika“, dva naučna skupa iz sociologije, skup „Jezik u školi i udžbeničkoj literaturi“, „Naučni skup lingvisti u spomen na prof. dr Radosava Boškovića“, „Vuk Karadžić i Crna Gora“, „Osnivanje i značaj štamparije Crnojevića“, „Crnogorsko-makedonske književne, jezičke i kulturne veze“, „Stanje i problemi muzikologije u Crnoj Gori“ i „500 godina od štampane riječi u Crnoj Gori“. Isto, str. 40-41.

¹⁰² CANU, Godišnjak 1988, knjiga XVI, Titograd, 1989, str. 55.

¹⁰³ Za redovne članove su izabrani: Vojin Dajović, Miomir Savićević i Jevto Milović; za vanredne članove: Gordana Karaman, Petar Vlahović i Milosav Babović, i za dopisne članove: Milovan Jovanović, Mitar Pešikan, Nikola Srzentić, Sima Ćirković i Jurij Aleksejevič Pisarev. Isto, str. 9.

12 posebnih radova i 10 Glasnika odjeljenja.¹⁰⁴ To je bila dobra publicistička i organizaciona aktivnost, ali CANU do 1990. nije uspjela da završi ni jedan od kapitalnih projekata. Iako su prioriteti bili etnografska i istorijska istraživanja, iz etnografskih nije ništa urađeno, a iz istorijskih istraživanja rezultati su bili tri

---

¹⁰⁴ Naučni skupovi: „Neki problemi aerozagađenja u Crnoj Gori – fluoridi“ (1986), „Makroekonomska teorija i ekonomska politika – s posebnim osvrtom na jugoslovensku samoupravnu privredu (1986), „Jezik u školi i udžbeničkoj literaturi“ (1986), „Vuk Stefanović Karadžić i Crna Gora“ (1987), „Društvena svojina kao osnov produkcionih odnosa“ (1987), lingvistički skup posvećen prof. dr Radosavu Boškoviću (1987), „Ekološke aktuelnosti u Crnoj Gori“ (1988), „Stogodišnjica Opšteg imovinskog zakonika za Knjaževinu Crnu Goru 1888-1988“ (1988), „Crnogorsko-makedonske književne, jezičke i kulturne veze“ (1988), „Crnojevića štamparija i staro štamparstvo“ (1989), „Prirodne i društvene vrijednosti nacionalnog parka Biogradska gora“ (1990), „Ustav SFRJ i preobražaji jugoslovenskog društva“ (1990), „Izvori i istoriografija o Crnoj Gori“ (1990), VIII jugoslovenska onomastička konferencija (1990) i II lingvistički skup „Boškovićeve dani“ (1990).

Zbornici: zbornik radova sa naučnog skupa „Stanje, uloga i razvoj nauke u Crnoj Gori“ (1986), zbornik radova sa naučnog supa „Štamparska i književna djelatnost Božidara Vukovića Podgoričanina“ (1986), zbornik radova posvećen akademiku Zariji Bešiću (1987), radovi sa okruglog stola „Društvena svojina kao osnova produkcionih odnosa u samoupravnom socijalizmu“ (1987), zbornik radova sa naučnog skpa „Prošlost Crne Gore kao predmet naučnog istraživanja i obrade“ (1987), zbornik radova sa skupa „Društvena svojina kao osnova produkcionih odnosa u samoupravnom socijalizmu“ (1988), zbornik radova sa naučnog skupa „Vuk Karadžić i Crna Gora“ (1988), zbornik radova sa I lingvističkog naučnog skupa u spomen na Radosava Boškovića (1988), zbornik radova sa naučnog skupa „Makroekonomska teorija i ekonomska politika – s posebnim osvrtom na jugoslovensku samoupravnu privredu“ (1989), zbornik radova sa skupa „Stogodišnjica Opšteg imovinskog zakonika za Knjaževinu Crnu Goru“

zbirke izvora i jedan naučni skup koji nijesu ni dotakli pitanje nastanka i razvoja crnogorske nacije. Razrada projekta „Arheološka istraživanja antičke Duklje“ nije nastavljena.¹⁰⁵

Sredinom novembra 1986. godine na sjednici Odbora za književnost u CANU, zaključeno je da su rezultati na pisanju „Istorije crnogorske književnosti“ stotinak stranica o Marku Miljanovu, isto toliko o Stefanu Mitrovom Ljubiši, kao i 394 stranice posvećene staroj crnogorskoj književnosti.¹⁰⁶ Prof. dr Novak Kilibarda je odustao od pisanja poglavlja o crnogorskoj narodnoj književnosti, jer nije mogao da pronađe granice između srpske, crnogorske i hrvatske književnosti, i smatrao je da republičke i pokrajinske granice ne mogu biti kriterijum za nacionalno omeđavanje književnosti Srba, Hrvata i Crnogoraca. Kilibarda nije mogao da odredi čiji je Starac Milija koji je pola života proveo na crnogorskoj, a pola na srbijanskoj zemlji.

Većina članova Odbora je odbacila Kilibardino objašnjenje i navela da je moguće napisati istoriju crnogorske narodne književnosti, kao nacionalnu, bez obzira na njenu povezanost s drugim narodima. Radonja Vešović, Jevto Milović, Slobodan

---

(1990) i zbornik radova „Književno djelo Dušana Kostića“ (1990).

Posebna izdanja: „Rusija i bosansko-hercegovački ustanak 1875-1878, sveska II“ (1986), Zbirka dokumenta o hajducima (priređivač dr Miloš Milošević -1987), Odabrani radovi Ljubomira Rašovića (1987), „Fauna Durmitora, knjiga 2“ (1987), „Rusija i bosansko-hercegovački ustanak 1875-1878, knjiga III“ (priređivač Branko Pavićević -1988), „Strah od zaborava“ (odabrani radovi Janka Đonovića -1988), „Radovan Zogović – pjesnik i čovjek“ (1988), Monografija Aleksandra Prijića (1988), zbirka dokumenata „Hajduci u Boki Kotorskoj 1684-1718“ (priređio dr Miloš Milošević -1989), Radovan Zogović „Prepjevi“ (1989), Mato Pižurica „Jezik Andrije Zmajevića“ (1989), „Fauna Durmitora“ knjiga 3 (1990).

¹⁰⁵ CANU, Godišnjak 1989, knjiga XVII, Podgorica, 1992, str. 79.

¹⁰⁶ Povratak na početak, *Pobjeda*, 12. XI 1986, str. 10.

Vujačić, Novo Vuković, Milorad Stojović, Radoslav Rotković i Slobodan Kalezić su naveli da se narodna književnost može obraditi po usvojenom konceptu Istorije crnogorske književnosti i da ovom problemu ne treba davati političku boju. Čedo Vuković je predložio kompromisno rješenje po kojem bi se ovaj dio nazvao: „Narodna književnost srpskohrvatskog govornog područja na teritoriji Crne Gore“, što su ostali članovi odbili. Milosav Babović je odbacio Kilibardine tvrdnje i naveo da je činjenica da je Crna Gora dala doprinos u razvoju narodne književnosti dovoljna za tvrdnju da postoji i crnogorska književnost, naročito jer je među onima koji su te pjesme saopštavali Vuku Karadžiću bilo najviše Crnogoraca. Članovi Odbora su procijenili da je ovo pokušaj negiranja crnogorske književnosti i izjavili da je ta dilema riješena kada je usvojen koncept pisanja Istorije crnogorske književnosti, a ne Istorije književnosti Crne Gore.

Ni ovo razjašnjenje nije poboljšalo rad, pa je CANU 1989. godine priznala da je projekat „Istorija crnogorske književnosti“ neuspješan. Najveći problemi su bili nedostatak koncepcije o tipu istorije književnosti, a nije riješeno pitanje periodizacije ni kompozicije.¹⁰⁷ Rad dr Radoslava Rotkovića „Stara crnogorska književnost“ odbili su da recenziraju: akademik Miroslav Pantić, prof. dr Radmila Marinković iz Beograda i prof. dr Jelka Redžep iz Novog Sada. Pozitivne recenzije o radu Rotkovića dali su akademik Slavko Mijušković i prof. dr Franjo Švelec, ali su i neki članovi Odbora za književnost izrazili sumnju u kvalitet Rotkovićevog teksta, pa je zatražena i recenzija od prof. dr Zlate Bojović sa Katedre za južnoslovenske književnosti u Beogradu. Dr Slobodan Vujačić nije uspio da sastavi abecedar crnogorskih pisaca XX vijeka, jer su se pojavile teškoće u određivanju pripadnosti: Rista Ratkovića, Dušana Baranina,

---

¹⁰⁷ CANU, Godišnjak 1989, knjiga XVII, Podgorica, 1992, str. 82-83.

Borislava Pekića, Miodraga Bulatovića, Matije Bečkovića, Branimira Šćepanovića, pa čak i Mihaila Lalića. Tako je naslov projekta, koji je izražavao i koncepciju, postao smetnja u realizovanju projekta.

Odbor za likovne umjetnosti je radio na dva projekta: „Istorija likovnih umjetnosti Crne Gore“ i „Zbornik za arheologiju i umjetnost“, ali ni jedan nije realizovan. Odbor za muzičku umjetnost nije se ni sastajao tokom 1989. godine i obustavio je realizaciju projekta „Muzikološka i etnomuzikološka istraživanja u Crnoj Gori“.¹⁰⁸

Kritičko izdanje Ljubišinih djela je objavljeno tek 1989. godine u 5 knjiga.¹⁰⁹ No, Akademija nije bila zadovoljna izdanjem. Ona je konstatovala da Ljubišina djela nijesu priređena po evropskim normama kritičkih izdanja.¹¹⁰ Predgovor je bio običan esej, a tekstovi djela nijesu priređeni po istom kriterijumu.

Ni u finansijskom poslovanju od 1986. do 1990. godine ništa se nije promijenilo u odnosu na prethodni period. CANU je tvrdila kako dobija nedovoljno novca za projekte, dok su izvještaji govorili da CANU ima suficit, da najveći dio novca troši na akademijske dodatke i lične dohotke, i da značajne sume novca predviđenog za naučnoistraživački rad prenosi iz godine u godinu.¹¹¹

---

¹⁰⁸ Isto, str. 84-85.

¹⁰⁹ Isto, str. 65.

¹¹⁰ Isto.

¹¹¹ Tokom 1986. godine (prosječna plata u Crnoj Gori 68.454 dinara) CANU je za redovnu djelatnost imala prihod od oko 76 miliona dinara i rashod od oko 70,8 miliona dinara, odnosno suficit od oko 5,2 miliona dinara. Na akademijske dodatke je izdvojeno oko 13,2 miliona dinara, a na lične dohotke oko 40,4 miliona dinara. Za naučne i umjetničke projekte CANU je tokom 1986. godine prihodovala oko 60,7 miliona dinara, utrošila na projekte oko 32,8 miliona dinara, a u narednu godinu prenijela je oko 27,8 miliona dinara. CANU je tokom 1987. godine (prosječna plata 128.351 dinar) imala oko 175,9

Dok su kapitalni projekti stagnirali, CANU je na kraju ovog perioda počela da se bavi političkim dešavanjima, što joj nije bilo u opisu posla. Ona je 1988. godine odlučila da ne može ostati po strani od aktuelnih događaja u jugoslovenskoj

miliona dinara prihoda za redovnu djelatnost i oko 158,2 miliona dinara za naučnoistraživačku djelatnost. Ukupno je prihodovala oko 334,1 miliona dinara, od čega je za redovnu djelatnost utrošila oko 174,4 miliona dinara, a za naučnoistraživačku i izdavačku djelatnost oko 94,2 miliona dinara. U sljedeću godinu je prenijela oko 64 miliona dinara. Tokom 1988. godine (prosječna plata 345.690 dinara) Akademija je za redovnu djelatnost prihodovala oko 407,6 miliona dinara, od čega je na akademijske dodatke potrošeno oko 91,4 miliona dinara, a na lične dohotke oko 215,2 miliona dinara. Za naučnoistraživačku djelatnost Akademija je prihodovala 288,1 miliona dinara, a utrošila oko 193,8 miliona dinara. Ukupan prihod je bio oko 702,3 miliona dinara, od čega je neutrošeno ostalo oko 94,3 miliona koji su prenešeni za narednu godinu. Tokom 1989. godine (prosječna plata 5.693.900 dinara) CANU je za redovnu djelatnost prihodovala oko 4,47 milijardi dinara, od čega je potrošila oko 4,19 milijardi, dok je za naučnoistraživačku i izdavačku djelatnost prihodovala blizu 3 milijarde dinara, od čega je utrošila oko 2,25 milijardi dinara. U narednu godinu CANU je prenijela oko 748 miliona dinara. Najviše novca je trošeno na akademijske dodatke i lične dohotke. Na akademijske dodatke je 1989. godine potrošeno oko 557 miliona dinara, a na bruto lične dohotke oko 2,68 milijardi dinara. CANU je više trošila na lične dohotke nego na čitavu naučnoistraživačku i izdavačku djelatnost. Finansijskim planom za 1990. godinu (prosječna plata 3.203 dinara) Akademija je od finansijera (republički budžet i SIZ za nauku) tražila oko 2,87 miliona dinara. Tokom 1990. prihodovala je za redovnu djelatnost oko 3,1 milion dinara, a za naučnoistraživačku i izdavačku djelatnost oko 1,48 miliona dinara. Ukupno, prihod je bio oko 4,6 miliona dinara, značajno više od plana. Za redovnu djelatnost je utrošeno oko 3 miliona dinara, a za naučnoistraživačku i izdavačku djelatnost oko 970 hiljada dinara. U narednu godinu je prenešeno oko 590.000 dinara. Iz republičkog budžeta CANU je dobila 3 miliona dinara. Najveći dio

društveno-ekonomskoj krizi i nastojala je da se uključi u rješavanje krize.¹¹² Na sjednici Skupštine Akademije, koja je održana 27. oktobra 1988. godine, usvojen je stav da duboki društveni poremećaji iziskuju energične i cjelovite društvene reforme. Navedeno je da je u Akademiji od njenog postojanja stalno bila prisutna jugoslovenska orijentacija, da je dominiralo zalaganje za zajedništvo i integraciju Jugoslavije kao ravnopravne zajednice naroda i narodnosti.¹¹³ Istaknuto je da je Akademija odoljela ne samo različitim nacionalističkim i drugim euforijama, nego da se uvijek suprotstavljala svim devijacijama, ističući u prvi plan ono što spaja i povezuje narode i narodnosti, i da je to uvijek dolazilo do izražaja kroz sve aktivnosti CANU u okviru Savjeta akademija SFRJ, radu Međuakademijskih odbora i u neposrednoj saradnji sa pojedini-ma akademijama.

CANU je od osnivanja, kao institucija, bila odana vlasti. Tri predsjednika CANU u ovom periodu: Branko Pavićević, Branislav Šoškić i Mirčeta Đurović, bili su ujedno i predstavnici vlasti, jer su bili članovi CKSK Crne Gore. CANU je revnosno, u skladu sa Zakonom i Statutom, podržavala vladajuću ideologiju. Ipak, na ovoj Skupštini je došlo da prvih znaka raskida CANU i vlasti. Nakon mitinga, koji su se u Crnoj Gori održali od avgusta do oktobra 1988. godine i na kojima se tražila smjena crnogorskog rukovodstva i promjena nacionalne politike, akademici Vlado Strugar i Dimo Vujović su se priklonili tim

---

je utrošen na akademijske dodatke oko 457.000 dinara, i na lične dohotke, oko 1,6 miliona dinara. Vidjeti: Godišnjak 1986, knjiga XIV, Titograd, 1987, str. 97-98; Godišnjak 1987, knjiga XV, Titograd, 1988, str. 86; Godišnjak 1988, knjiga XVI, Titograd, 1989, str. 84; Godišnjak 1989, knjiga XVII, Podgorica, 1992, str. 92-93; Godišnjak 1990, knjiga XVIII, Podgorica, 1992, str. 74.

¹¹² CANU, Godišnjak 1988, knjiga XVI, Titograd, 1989, str. 56.

¹¹³ Isto, str. 59.

političkim zahtjevima. Na ovoj Skupštini akademik Strugar je pročitao svoj „Predlog pitanja crnogorskom narodu o srpstvu i o mogućem ujedinjenju Crne Gore i Srbije“.¹¹⁴ Strugar je izjavio da su mitinzi koji su se desili u Crnoj Gori tokom ljeta i jeseni politički ustanak u kojem je učestvovalo oko 200.000 ljudi, i da se radi o prosrpskim ustancima. Na osnovu toga je tražio ujedinjenje Srbije i Crne Gore u jednu republiku i predlagao da se ona zove Crna Gora i Srbija, Srbija i Crna Gora ili Republike Zeta i Raška. Akademik Dragiša Ivanović je tražio da se Strugaru oduzme riječ, ali je odlučeno da Strugar nastavi s izlaganjem. Nakon toga su se članovi Akademije i članovi Skupštine ogradili od izlaganja i oštro ga osudili.¹¹⁵

Akademik Dimo Vujović je na ovoj Skupštini u 21 tezi iznio mišljenje o dešavanjima u Crnoj Gori. On je mitinge ocijenio kao veliku lekciju iz demokratije i kritikovao je one koji su odbacili mitinge kao legitimno političko sredstvo.¹¹⁶ Naveo je

---

¹¹⁴ Nauka protiv krize, *Pobjeda*, 28. X 1988, str. 10.

¹¹⁵ Predsjednik CANU Mirčeta Đurović je izjavio: „Ovo što sam čuo vrijeda moje uvjerenje o jugoslovenstvu i jugoslovenskoj orijentaciji ove akademije. Na kraju treba reći, da je, koliko je sasvim normalno reagovanje članova Skupštine na izlaganje Vlada Strugara, toliko i neshvatljivo da se jedna ovakva ustanova iskoristi za plasiranje ovakvih ideja. Moralo bi biti svima jasno, da su se Crnogorci i Srbi i Slovenci i Makedonci, i svi narodi i narodnosti u ovoj zemlji već jednom ujedinili na jasnim avnojevskim principima“. Isto.

¹¹⁶ Izjavio je: „Za birokrate demokratija nije vlast naroda, nego vlast u ime naroda, demokratija je kada se na njihov poziv okupe mase da bi aplaudirale njihovim govorima. Ali ako se te mase same okupe i, nezadovoljne stanjem u društvu, kritikuju birokrate i traže njihov opoziv, onda je to pritisak ulice. Za neke je to populističko–pučistički nacionalizam...Onaj ko je izučavao istoriju društva, ko je izučavao kako se stvara istorija, zna da se ona stvarala i na ulicama...I među nama ima dosta ljudi koji su stvarali istoriju na ulicama i time

da se istorija stvara i na ulicama i da se on ponosi što je nekada učestvovao u stvaranju istorije na ulici. Vujović je izjavio da je, zahvaljujući mitinzima u Crnoj Gori, demokratija dobila značajne impulse i da će narod biti spokojan tek kada se izvrši potpuna kadrovska obnova. Oštro je napao predstavnike tadašnje vlasti. Nazvao ih je nacionalno-etatištkom birokratijom odvojenom od naroda i bez ikakvog osjećanja odgovornosti pred narodom, koja je samo udovoljavala onima koji su bili na višoj birokratskoj ljestvici i koji su držali kadrovske ključeve. Vujović je osudio nacionalističke istupe na mitinzima i smatrao je da bi trebalo suzbijati velikosrpski i crnogorski nacionalizam, ali da mitinzi nijesu odraz velikosrpstva i podržao je ostvarivanje parola mitinga. Izjavio je da su događaji u Crnoj Gori prožeti jugoslovenskim duhom i da nema dokaza da je Srbija organizovala zavjeru protiv Crne Gore.¹¹⁷ Iako je osudio velikosrpski nacionalizam, Vujović je smatrao da je crnogorski nacionalizam veća opasnost i smatrao je da je aktualna vlast naklonjena crnogorskom nacionalizmu.

Strugar i Vujović na Skupštini nijesu dobili podršku za svoje stavove, ali je nakon smjene vlasti u januaru 1989. godine većina akademika podržala novu vlast i novu ideologiju, a CANU ih je podržala i kao institucija. Skupština CANU, koja je

---

se s pravom ponosimo“. Dr Dimitrije Dimo Vujović, Nekoliko teza o demokratiji, birokratiji i nacionalizmu u vezi sa posljednjim događajima u Crnoj Gori, „Ovdje“, broj 235, decembar 1988, str. 3.

¹¹⁷ Naveo je: „Primjerom Crne Gore Jugoslavija se plaši baukom velikosrpskog nacionalizma. Optužuje se rukovodstvo jedne republike za zavjeru protivu Crne Gore. Za teške ocjene, tvrdnje i optužbe nijesu pruženi valjani dokazi. Kome i čemu to služi. Crnoj Gori i Jugoslaviji ne. Događaji u Crnoj Gori bili su prožeti jugoslovenskim duhom...Za Crnu Goru nema druge alternative osim Jugoslavije i jugoslovenstva. Ponosni smo što je naša Akademija toga odavno svjesna i što radi u tom duhu“. Isto.

održana 10. marta 1989. godine, usvojila je dokument kojim se obratila javnosti i navela je da bezrezervno podržava novu vlast.¹¹⁸ CANU je podržala nacionalnu politiku nove vlasti i njenu borbu za, navodno, autentične odluke AVNOJ-a, odnosno za povratak na jugoslovenski centralizam i unitarizam. Podržala je socijalistički politički pluralizam i smatrala je da ne treba uvoditi višestranački sistem.

Na ovoj Skupštini akademik Vlado Strugar je januarsku smjenu nazvao trećim ustankom crnogorskog naroda (prethodna dva su bila 1918. i 1941.) i naveo da je u njemu masovno učešće uzela mlada inteligencija, koja je svojom mudrošću i zrelošću

---

¹¹⁸ Skupština CANU je navela: „U skladu sa interesima crnogorskog naroda i narodnosti koje žive u SR Crnoj Gori bezrezervno podržavamo Platformu predstavnika mlade generacije, radnika i inteligencije Crne Gore, izraženu na masovnim narodnim mitinzima bratstva i jedinstva i solidarnosti. Podržavamo takođe njihov sadašnji program djelatnosti, u kome vidimo mogućnost izlaska iz krize i radikalnih reformi našeg društva. Uvjereni smo da januarski događaji u Crnoj Gori imaju pozitivan značaj za cijelu SFRJ i njen dalji razvitak. U sadašnjem društveno-istorijskom trenutku smatramo najvažnijim zadatkom očuvanje Jugoslavije – države i društveno-političke zajednice zasnovane na autentičnim odlukama Drugog zasijedanja AVNOJ-a. Zato osuđujemo aktivnosti u djelovima zemlje koji ugrožavaju jedinstvo SFRJ, njeno samoupravno uređenje, ravnopravnost naroda i vode daljim podjelama na nacionalnoj ili konfesionalnoj osnovi. Zalažemo se za pluralizam političkog mišljenja u Socijalističkom savezu radnog naroda Jugoslavije, ali smo protiv osnivanja novih partija čiji programi imaju za cilj promjenu društvenog sistema SFRJ. Osuđujemo svaki vid podrške albanskim separatistima (misli se na skup u Cankarjevom domu - D.P.) i smatramo politički opravdanom odluku Predsjedništva SFRJ o uvođenju vanrednog stanja u SAP Kosovo, kao prve efikasne mjere za slamanje kontrarevolucije koja ugrožava integritet i opstanak Jugoslavije. Mjere će omogućiti red, rad i jednaka prava za sve građane SAP Kosovo“. Izjava Skupštine CANU, *Pobjeda*, 11. III 1989, str. 11.

sriječila da emocije podijele razum. Strugar je izjavio da je o januarskim događajima napisao rad na 69 strana i da je januarske događaje nazvao istorijskim ustankom i obrazcem kako treba slamat i birokratiju. Akademik Miomir-Mito Savićević je govorio protiv Slovenaca i Hrvata i izjavio da Akademija mora pomoći novoj i mladoj vlasti da veliko breme iznese do kraja. Akademik Radonja Vešović je ocijenio da je svako antisrpsstvo vađenje iz groba ustaštva i fašizma, Božidar Glušćević da je januarska smjena „logičan smjer događaja“, Ljubiša Rakić je kritikovao Ustav iz 1974. godine kao akt koji je isključio demokratiju i ustoličio birokratiju, i naveo je da je Srbija 1988. godine odbacujući Ivana Stambolića drugi put u istoriji (poslije Obrenovića) zbacila vazalsku dinastiju koja je dozvolila i podržavala srbofobiju. Znak podrške novoj vlasti CANU je iskazala dodjeljivanjem nagrada iz „Fonda Petra Vukčevića“ mr Momiru Bulatoviću (asistentu i prodekanu za nastavu na Ekonomskom fakultetu) i Milici Pejanović Đurišić (docentu na ETF-u), kao mladim stvaraocima za postignute rezultate u oblasti nauke. To su bile prve nagrade iz ovog Fonda, koji je Akademiji bio na raspologanju od 1988. godine.¹¹⁹

Na Skupštini CANU, koja je održana 27. oktobra 1989. godine, prilikom usvajanja zapisnika sa Skupštine iz oktobra 1988. godine, Vlado Strugar je predložio da se njegov referat „Predlog“ uvrsti u sastavni dio gradiva Akademije.¹²⁰ Strugar je ponovio svoje stavove o mitnizima iz 1988. godine i rekao da oni nijesu antibirokratska revolucija već narodni ustanak. Akademik Mito Savićević je izjavio da bi sve što se kaže u

---

¹¹⁹ Crnogorski emigrant u SAD Petar Vukčević je testamentom odredio da Akademija dobija dvije trećine kamate na oročenih 25.000 dolara, za nagarađivanje mladih naučnih radnika i umjetnika. CANU, Godišnjak 1988, knjiga XVI, Titograd, 1989, str. 56.

¹²⁰ O Strugarovom referatu, *Pobjeda*, 28. X 1989, str. 11.

Akademiji trebalo da bude javno, da uđe u gradivo Akademije i da je, zato što je Strugar prethodne godine većinom glasova dobio dozvolu da pročita svoj referat, u stvari, dobio satisfakciju. Radonja Vešović je izjavio da je suština Strugarevog izlaganja ušla u zapisnik i da je to sasvim dovoljno, a predsjednik CANU Mirčeta Đurović je konstatovao da je Strugarev „Predlog“ prihvaćen, da je njegov referat stenografisan i da je samim tim ušao u gradivo Akademije.

Na ovoj Skupštini za novog predsjednika CANU izabran je dr Dragutin Vukotić, za potpredsjednika akademik Milorad Mijušković i za generalnog sekretara vanredni član Božidar Gluščević.¹²¹ Za sekretara Odjeljenja društvenih nauka izabran je Mijat Šuković, za sekretara Odjeljenja umjetnosti Milosav Babović i za sekretara Odjeljenja prirodnih nauka Milinko Šaranović. Akademik Vukotić je osudio prethodni sistem i naveo da su svrgnuti vladari bili umišljeni teoretičari naučnog socijalizma, navodni zastupnici ideje o novom socijalizmu i prisvajajući uloge pravnih zastupnika radničke klase i proizvodnog rada.¹²² Naveo je da je nauka, a naročito humanistička grupa, nerijetko svođena na uslužni servis tekuće politike.¹²³

Akademija su uključila i u druge političke rasprave. Na sjednici Skupštine CANU u martu 1990. godine razmatrano je pitanje o sudbini Njegoševog mauzoleja na Lovćenu. Ovo pitanje su pokrenuli Udruženje književnika Crne Gore i Mitropolija crnogorsko-primorska, koji su tražili da se Mauzolej sruši i da se vrati Kapela iz 1925. godine. Akademik Jevto M. Milović je podsjetio da je on bio protiv rušenja stare kapele, a Ljubiša Rakić da ne treba rušiti Mauzolej, ali da treba vratiti Kapelu, jer

---

¹²¹ CANU, Godišnjak 1989, knjiga XVII, Podgorica, 1992, str. 66.

¹²² Kakvo društvo takva nauka, *Pobjeda*, 16. XII 1989, str. 9.

¹²³ CANU, Godišnjak 1989, knjiga XVII, Podgorica, 1992, str. 67.

mjesta ima za oboje.¹²⁴ Pavle Mijović je izjavio da je on bio jedan od potpisnika petcije da se ne ruši Kapela i da se ne podiže Mauzolej, jer on u kulturološkim smislu ne odgovara crnogorskoj tradiciji, ali da bi rušenje Mauzoleja bio varvarski čin, da emocije moraju ustupiti mjesto razumu, kompetentnim i stručnim ljudima. Mito Savićević je predložio da se razmotri mogućnost da oba spomenika budu na Lovćenu. Vlado Strugar je smatrao da Mauzolej treba da ostane da bi podsjećao kakvi smo bili i šta smo prihvatili. Dimo Vujović nije bio ni za ni protiv izgradnje Mauzoleja. Odbacio je tvrdnju da je izgradnja Mauzoleja bila komunistička zavjera protiv naroda i podržao je predlog Pavla Mijovića da se čitavo pitanje racionalno sagleda. Druge predloge Vujović je okarakterisao kao vulgarnu politizaciju i opštenarodnu ludost. Predsjednik CANU Dragutin Vukotić je smatrao da, u interesu objektivnosti i nepristrasnosti, CANU ne bi trebalo da se izjašnjava o pitanju Mauzoleja, dok je Mito Savićević smatrao da se CANU mora javno oglasiti sa sopstvenim naučnim stavom o Mauzoleju. Zaključeno je da Odjeljenje umjetnosti što prije napravi elaborat o Njegoševom mauzoleju na Lovćenu, a da do tada predstavnici Akademije budu u kontaktu sa vlastima u vezi ovog problema.¹²⁵

CANU je o Njegoševom mauzoleju opet raspravljala na Skupštini u novembru 1990. O tome je govorio predsjednik CANU akademik Vukotić. Osudio je rušenje Kapele i izgradnju Mauzoleja. Izjavio je: „Iako neki inicijatori sigurno nijesu bili zlonamjerni, ipak je kulturno-istorijski nedopustivim, etički i estetski neporavdanim i nepopravljivim postupkom uklanjanja Kapele i izgradnjom Meštrovićevog mauzoleja prekršen Njegošev zavjet...Lovćenska kapa je „zbačena“, uz brdo je probijen prilazni tunel do Mauzoleja, a vrh planine za četiri metra

---

¹²⁴ Ne ponoviti istu grešku, *Pobjeda*, 12. III 1990, str. 8.

¹²⁵ O Mauzoleju, *Pobjeda*, 10. III 1990, str. 10.

je potkresan i povučen iz oblaka.“¹²⁶ Vukotić je naveo da Predsjedništvo CANU razumije opravdane zahtjeve da se sruši Mauzolej i vrati Kapela, kako bi se ispunila Njegoševa zavjetna poruka i skinulo prokletstvo. No, tvrdio je da „mudrim i blagorodnim ljudima i narodima ne priliči da zlom na zlo odgovaraju“. ¹²⁷ U stvari, Vukotić je naveo da Predsjedništvo Akademije razumije emotivne, vjerske i tradicionalne razloge za rušenje Mauzoleja, ali da razumni razlozi govore da to ne treba uraditi. Predložio je da se usvoji ideja akademika Vladislava Vlahovića da se ispita arhitektonska, sakralna i estetska kompatibilnost eventualno rekonstruisane Njegoševe kapele sa Mauzolejom. Smatrao je da bi tako do izražaja došla tolerantnost, miroljubivost i samarićanska bitnost pravoslavne crkve i donekle se ispunile želje Njegoševih potomaka i poklonika. Identičan stav je imala i nova crnogorska vlast, koja nije podržala rušenje kapele.

Pored pitanja Mauzoleja predsjednik CANU Dragutin Vukotić se na ovoj sjednici Skupštine bavio i ostalim političkim pitanjima. Naveo je da je Akademija sastavni dio društva, da se ne može izolovati od opštih gibanja i događanja i da se, kada se zbog ideoloških sukoba ili nacionalnih euforija počnu gubiti orijentiri ka racionalnim rješenjima, Akademija mora naći na strani mudrosti i pravednosti. Vukotić je pozvao da se naučnici angažuju na neutralisanju političkih i nacionalnih naboja.¹²⁸

---

¹²⁶ CANU, Godišnjak 1990, knjiga XVIII, Podgorica, 1992, str. 51.

¹²⁷ Isto, str. 51-52.

¹²⁸ Vukotić je naveo: „Bilo kakva rješenja međurepubličkih sporova su prihvatljivija od onih koja bi se uspostavljala građanskim nemirima ili nacionalističkom tiranijom. Ukratko, tragično bi bilo dosadašnju državnu simbiozu zamjenjivati nekrobiozom. U tom cilju treba staviti do znanja onim vlastoljubljem zanesenim ličnostima, koje se zbog svog političkog i nacionalnog daltonizma, ne zaustavljaju ni pred kakvim humanim, društvenim i privrednim

Iako je pozivao na smirivanje nacionalističkih strasti i na traženje mirnog rješenja, Vukotić je podržao tadašnju crnogorsku vlast. Izjavio je: „U našoj Akademiji preovlađuje uvjerenje da profesionalnom politikom treba da se bave mahom mlađi, predrasudama i negativnim iskustvom neopterećeni političari“. ¹²⁹

U skladu sa novom ideološkom orijentacijom jedan od prioriteta CANU je bio intenziviranje odnosa sa SANU, pa je na poziv SANU, delegacija CANU boravila u Beogradu 4. i 5. maja 1990. Dogovoreno je da radne grupe za egzaktne nauke i za društvene nauke i umjetnosti konkretizuju teme od zajedničkog interesa i utvrde programe i modalitete saradnje. ¹³⁰ Sastanak predstavnika CANU i SANU za saradnju u oblasti egzaktnih nauka održan je u CANU juna 1990. godine. Potom je u Kotoru, u julu 1990. održan sastanak predstavnika SANU i Zavoda za biologiju mora u Kotoru i dogovorene su teme za koje su stvoreni uslovi za rad. Radna grupa za saradnju u oblasti društvenih nauka (od strane SANU: akademik Dejan Medaković, akademik Ivan Maksimović i akademik Stanojlo Rajičić; od strane CANU – akademik Jevto Milović i vanredni član Milosav Babović) u julu 1990. u SANU je predložila saradnju u demografiji, etnografiji i etnologiji, problemu genocida, srpsko-crnogorskim kulturnim vezama, kritičkom izdanju srpskih pisaca, izradi monografija crnogorskih umjetnika, organizovanju zajedničkih likovnih izložbi, proučavanju pravnih zakona o Crnoj Gori, organizovanju međunarodnog naučnog skupa o Njegošu i proslavi 500-godišnjice prve štampane knjige u Crnoj Gori. ¹³¹

---

obzirima da mogu zadobiti Herostratovu slavu i istorijsko pamćenje po zlu. Umni potencijali akumulirani u Akademiji, ne smiju se zloupotrebljavati kao *spiritus movens* za nacionalističke i stranačke omnibuse koji se sudaraju i utrkuju na balkanskim kaldrumama“. Isto, str. 49.

¹²⁹ Isto, str. 50.

¹³⁰ Isto, str. 70.

¹³¹ Isto, str. 70-71.

Tokom 1990. godine ukinuto je samoupravno finansiranje Akademije. Ukinut je SIZ za naučne djelatnosti, a Skupština SR Crne Gore je, na zahtjev Akademije, po hitnom postupku, prihvatila izmjenu Zakona o CANU u dijelu koji se odnosio na finansiranje, tako da se Akademija od 1991. u potpunosti finansirala iz budžeta Republike, odnosno iz Republičkog fonda za nauku.¹³² Od 1990. godine i Skupštinu Akademije su činili samo redovni i vanredni članovi, odnosno više nije bilo delegata iz Skupštine SR Crne Gore i sa Univerziteta „Veljko Vlahović“.

Od kraja 1988. do kraja 1990. godine CANU je promijenila idejni pravac djelovanja. U njoj su dominirale snage koje su podržavale novu crnogorsku vlast i njenu ideologiju koja je težila većoj bliskosti sa Srbijom i ostvarivanju zajedničke srpsko-crnogorske politike u jugoslovenskoj krizi. CANU je 1990. godine bila daleko od ciljeva zbog kojih je osnovana 1973. godine, odnosno 1976. godine. Osnivači su u njoj vidjeli najvišu naučnu i umjetničku instituciju, okrenutu potrebama Crne Gore i crnogorskog društva. Očekivali su da će CANU proučavati i afirmisati crnogorsko historijsko nasljeđe i crnogorski identitet, i taj zahtjev je bio odmjeran jer u njemu nije bilo ničeg nacionalističkog. Prema svim zakonima i statutima iz ovog perioda CANU je bila obavezna da afirmiše bratstvo i jedinstvo, i ravnopravnost naroda i narodnosti. Osnivači su u CANU vidjeli, prije svega crnogorsku, a potom i jugoslovensku instituciju. Nakon promjene vlasti, to se promijenilo, pa je većina akademika CANU doživljavala prije svega kao jugoslovensku, a tek potom kao crnogorsku (zavičajnu) instituciju. Pored toga, od kraja 1988. godine jugoslovenstvo koje je dominiralo u CANU sve više je naginjala prema srpstvu i podršci vlastima Srbije i Crne Gore da Jugoslaviju preurede po svojim potrebama. To je došlo da izražaja na svim Skupštinama CANU od kraja 1988. do kraja 1990. godine, i nikada prije Akademija nije ličila na političku organizaciju kao u

---

¹³² Isto, str. 44.

tom periodu. Nijesu svi članovi CANU podržavali takvu orijentaciju, ali su takvi bili u izrazitoj manjini.

Osnivačima Akademije se može prigovoriti zbog toga što su sputavali autonomnost CANU, jer su je obavezali na promociju socijalističke samoupravne ideologije, i jer su zahtijevali da u radu promoviše marksistički metod, ali ni CANU nije pokazala ništa bolje navike od osnivača. Kada je srušen socijalizam CANU je, umjesto da teži većoj autonomnosti od politike, liberalizaciji i humanizaciji društva, socijalističku zamijenila ideologijom nove vlasti koja je vodila u nacionalizam i u rat.

Osnivačima Akademije, odnosno vlasti prije 1989. godine, može se zamjeriti i zbog prevelike tolerantnosti prema CANU u pogledu trošenja novca bez pokrića iz republičkog budžeta i SIZ-a za naučnu djelatnost. Osnivači i finansijeri su strpljivo čekali da CANU realizuje projekte, povećavali izdatke za njeno funkcionisanje, a rezultati su bili skromni, a naročito ako se ima u vidu da je u radnom sastavu krajem 80-ih bilo skoro 40 članova i da je kroz odjeljenja i odbore bilo angažovano preko 200 stručnih saradnika.

Spisak neostvarenog je veoma dug: Institut za jezik i književnost, Centar za proučavanje kulturnog nasljeđa, Centar za nauku i umjetnost, Centar za nove tehnologije i Etnopark Crne Gore. Nijesu napisane Istorija crnogorske književnosti i Istorija crnogorske likovne umjetnosti, a CANU preko svojih članova nije dala doprinos ni u pisanju Istorije Crne Gore i Enciklopedije Crne Gore. Pitanje nastanka i razvoja crnogorske nacije nije naučno objašnjeno. Nijesu objavljeni ni kvalitetni izvori za Istoriju Crne Gore. Akademik Branko Pavićević je prikupio, a CANU objavila izvore koji su govorili o odnosu Rusije prema Balkanu u periodu 1875-1878. i 1908-1909. godine, na osnovu kojih se nije mogla značajnije obrađivati prošlost Crne Gore, a naročito ne crnogorske nacije. Nijesu sprovedena istraživanja najvažnijih arheoloških lokaliteta u Crnoj Gori. Nije realizovan ni jedan projekat iz filozofije i sociologije.

Lingvistička proučavanja u okviru CANU su ukazivala na to da je govor u Crnoj Gori samo dijalekatski oblik srpskohrvatskog jezika. Tako nije ispoštovano ni tadašnje zvanično određenje da je srpskohrvatski zajednički jezik Srba, Hrvata, Crnogoraca i Muslimana, i da je svako od njih doprinio stvaranju tog jezika. Pored toga, crnogorskim govorima je u ovim istraživanjima negirano jedinstvo i samosvojnost, s tendencijom da se prikažu kao arhaćini oblici zetsko-južnosandžačkih, zetsko-humskih i hercegovačkih govora. Na kritičkim izdanjima Njegoša, Marka Miljanova i Ljubiše radilo se od 1974. godine, a Ljubišina djela su objavljena tek 1989. godine, koja ni po mjerilima Akademije nijesu bila dobra. Dva kritička izdanja djela Marka Miljanova objavljena su 1989. i 1990. godine, a kritička izdanja tri Njegoševa djela tek u periodu 2004-2007. godine. Prvobitnim planom je bilo predviđeno da se sva kritička izdanja djela ovih književnika objave do 1982. godine.

Iz ekonomije i energetike nije napisana ni jedna upotrebljiva studija. Odbor za matematičke, hemijske i fizičke nauke, Odbor za tehničke nauke, Odbor za pravne i političke nauke, Odbor za likovne umjetnosti, Odbor za muzičke umjetnosti, Odbor za staro štamparstvo i Odbor za zaštitu i obnovu spomenika kulture su potpuno podbacili. Najviše uspjeha iz oblasti prirodnih nauka postignuto je iz oblasti zaštite čovjekove sredine, medicine i objavljivanju knjiga vezanih za geologiju, floru i faunu Crne Gore.

CANU od osnivanja do 1990. godine nije ispunila obavezu prema Crnoj Gori, a u radu se ponašala neodgovorno i od kraja 1988. godine politikantski. U publicističkoj djelatnosti je djelovala kao dobra izdavačka kuća, jer je objavila priličan broj zbornika radova, glasnika odjeljenja, posebnih radova i posebnih izdanja. Bila je i organizator značajnog broja naučnih skupova. No, u tome je bilo malo konkretnog i praktičnog. Većina objavljenih studija i održanih naučnih skupova nije riješila najvažnija pitanja crnogorskog društva. U tome je bio poraz Akademije.